

TaT Marjo Räsänen mamara@utu.fi

Kuvataidekasvatuksen yliopistonlehtori, Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos
Kuvataiteen tutkimuksen ja opetuksen dosentti, Aalto-yliopisto

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUTAITO JA TEEMAOPPIMINEN

**Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liiton
kevätpäivät Tampereella 18.3.2016**

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUTAITO JÄ TEEMAOPPIMINEN

a) **MONILUKUTAIDOT**

- monilukumalli: kulttuurin visualisoituminen oppimisen viitekehyksenä ->visuaalisen *kulttuurin monilukutaito*
- kulttuuri-identiteettien rakentuminen / *kulttuurinen moninaisuus*

b) **TEEMAOPPIMINEN**

- kokonaisvaltainen*, eri tiedonalojen kieliä ja toimintatapoja yhdistelevä oppiminen

c) **PIENRYHMÄTYÖSKENTELEY**

d) **JAKAMINEN**

VISUAALISEN **KULTTUURIN** MONILUKUTAITO?

Kulttuuri?

Kulttuuriperintö?

Visuaalinen kulttuuri?

KULTTUURI-käsitteen erilaisia käyttötapoja

0) *Cultura* = viljely

1) Ns. korkeakulttuuri eli taiteet

2) Asuinpaikka tai aika (muut kaukana tai kauan sitten)

3) Etnisyys (muut uskonnot, kielet, ”rodut”)

Perustuvat ryhmien erotteluun valtakulttuurin näkökulmasta; vaarana stereotypisointi ja/tai eksotisoiminen.

4) Monikulttuurisuus (erilaisten ryhmien huomioiminen)

5) Interkulttuurisuus (erilaisten ryhmien vuorovaikutus)

6) **Kulttuurinen moninaisuus** (POPS 2014: yksilöiden ja ryhmien erilaisuus; diversiteetti)

Kulttuuri = jonkin *ryhmän* ominaislaatu, joka ilmenee erilaisina *arvoina* ja *toimintatapoina* sekä *aineellisina* ja *aineettomina* tuotteina. Taiteet *heijastavat* kulttuurin eri osa-alueita ja *vaikuttavat* niihin. (Ks. Clifford Geertz 1973, 1983.)

Visuaalinen kulttuuri =
kulttuurin visuaaliset ilmenemismuodot

KULTTUURIPERINTÖ

AINEELLINEN ja AINEETON kulttuuriperintö meillä ja muualla (mm. kulttuuriperintökohteet).

**Maailmanperintökohteet (arvostaminen) /
Kulttuurinlukutaito (kriittisyys ja vaikuttaminen).**

PERINTEET = historia, muinaiset kulttuurit,

TRADITIOT = perinteiden näkyminen nykyajassa.

TULEVAISUUS = kysytään, mitkä perinteet ovat säilyttämisen arvoisia, ja luodaan uusia traditioita.

*Elävä kulttuuriperintöopetus alkaa nykyhetkestä, katsoo menneisyyteen ja suuntautuu tulevaan; **kestävä kehitys, globaali** ajattelu ja maailmankansalaisuus.

Glokaali ajattelu = tietoisuus paikallisuuden, kulttuuristen erityispiirteiden ja globaalien vaikutusten välisistä suhteista.

-visuaalisen kulttuurin monilukutaito on osa laajempaa kulttuurinlukutaitoa

-taiteellinen monilukutaito: taiteiden avulla tulkitaan kokemuksia ja muokataan niitä erilaisiksi teoksiksi; kommunikoidaan sekä kulttuurien sisällä että niiden välillä (aika, paikka, osakulttuurit)

KOKONAISVALTAINEN (TAIDE)OPPIMINEN JA POPS 2014

(Kokonaisvaltaisuus-haulla 25 tulosta)

a) *Oppijoiden* erilaisuudet

-kulttuuri-identiteettien rakentuminen

->**kulttuurinen moninaisuus**

b) *Oppimisprosessin* monimuotoisuus

-tiedonalojen kielten ja toimintatapojen tasa-arvoisuus

->**monilukutaito** (oppiaineiden kieli- ja symbolijärjestelmät)

->**ilmiöpohjainen** opiskelu eri oppiaineissa/ oppiaineiden välillä

KULTTUURIN VISUALISOITUMINEN oppimisen viitekehyksenä

->**visuaalisen kulttuurin monilukutaito**

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

**Kulttuurinen moninaisuus rikkautena*

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

**Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu *Monilukutaito*

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

**Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus*

MITEN ILMENEVÄT KUVATAITEEN JA MUIDEN AINEIDEN
OPETUKSESSA?

TPO 2018 - Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen suuntaviivoja

”...pyritään kehittämään erityisesti **pedagogiikkaa**,
toimintakulttuuria ja oppilasarviointia.”

IHMISKÄSITYS / KULTTUURIKÄSITYS

Moni-alkuisia sanoja 1229 kpl (POPS 2014:ssa 549 s.)

Monikerroksinen (identiteetti)

Monikulttuurinen (13 kpl; maahanmuuttaja
11 kpl)

MONINAINEN (sukupuoli, perhe;
maailma, kulttuuri, kulttuuriperintö;
tekstit, tiedon rakentuminen, taidot...)

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Huom. adjektiivi –

kulttuurinen moninaisuus, ei kulttuurien

-kulttuuri-identiteetin rakentuminen / kasvu
aktiiviseksi toimijaksi omassa **yhteisössään** /
kiinnostus muita kulttuureita kohtaan

-kulttuurisen moninaisuuden kunnioitus /
vuorovaikutus kulttuurien sisällä ja niiden välillä /
pohja kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle

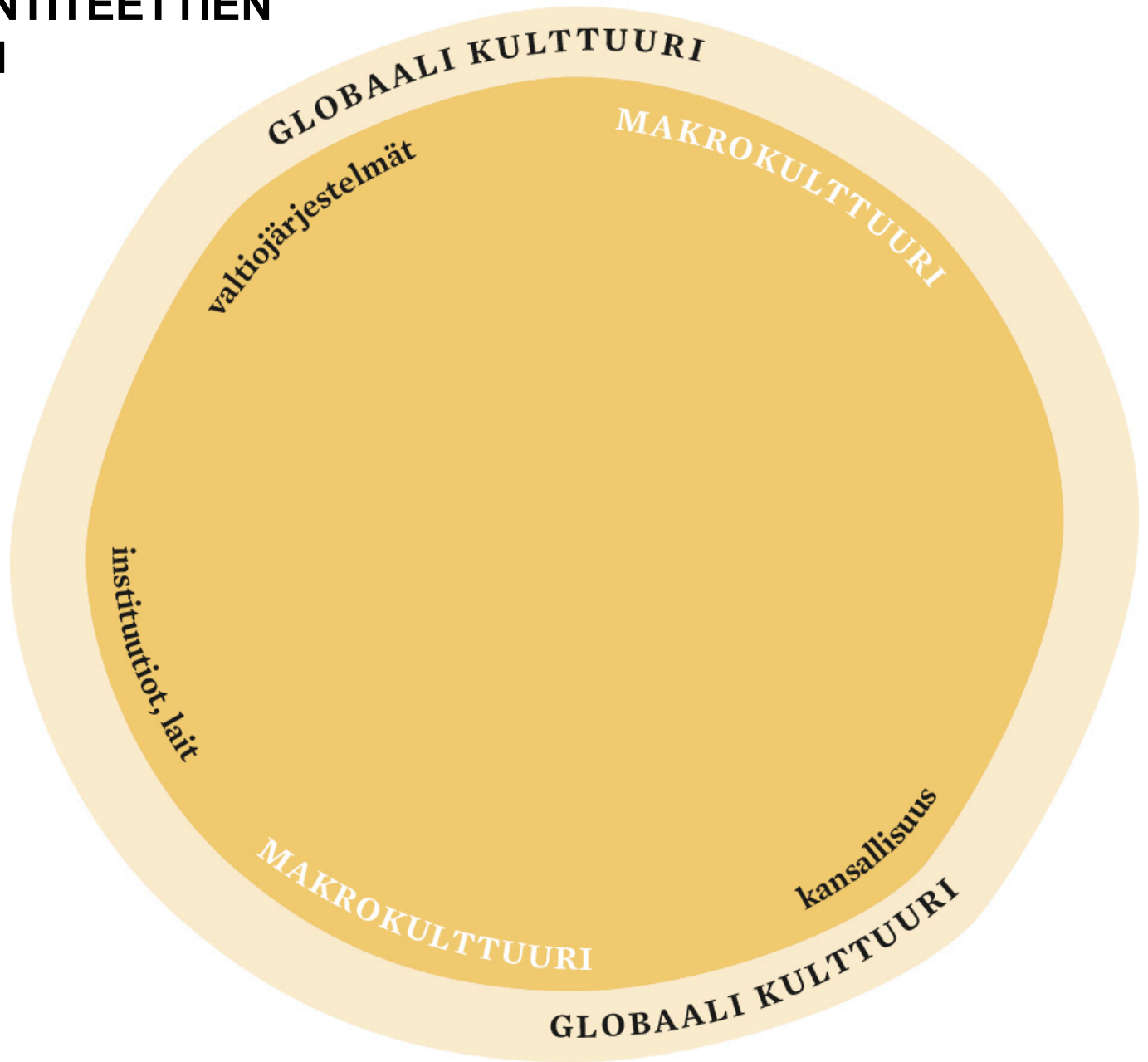
3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

-oman taustan merkitys / oman elinympäristön ja sen **kulttuuriperinnön** / omien sosiaalisten, kulttuuristen, uskonnollisten, katsomuksellisten ja kielellisten juurien tunteminen ja arvostaminen

-kokea ja **tulkita** taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä / **välittää, muokata ja luoda** kulttuuria ja perinteitä

KULTTUURI-IDENTITEETTIEN RAKENTUMINEN

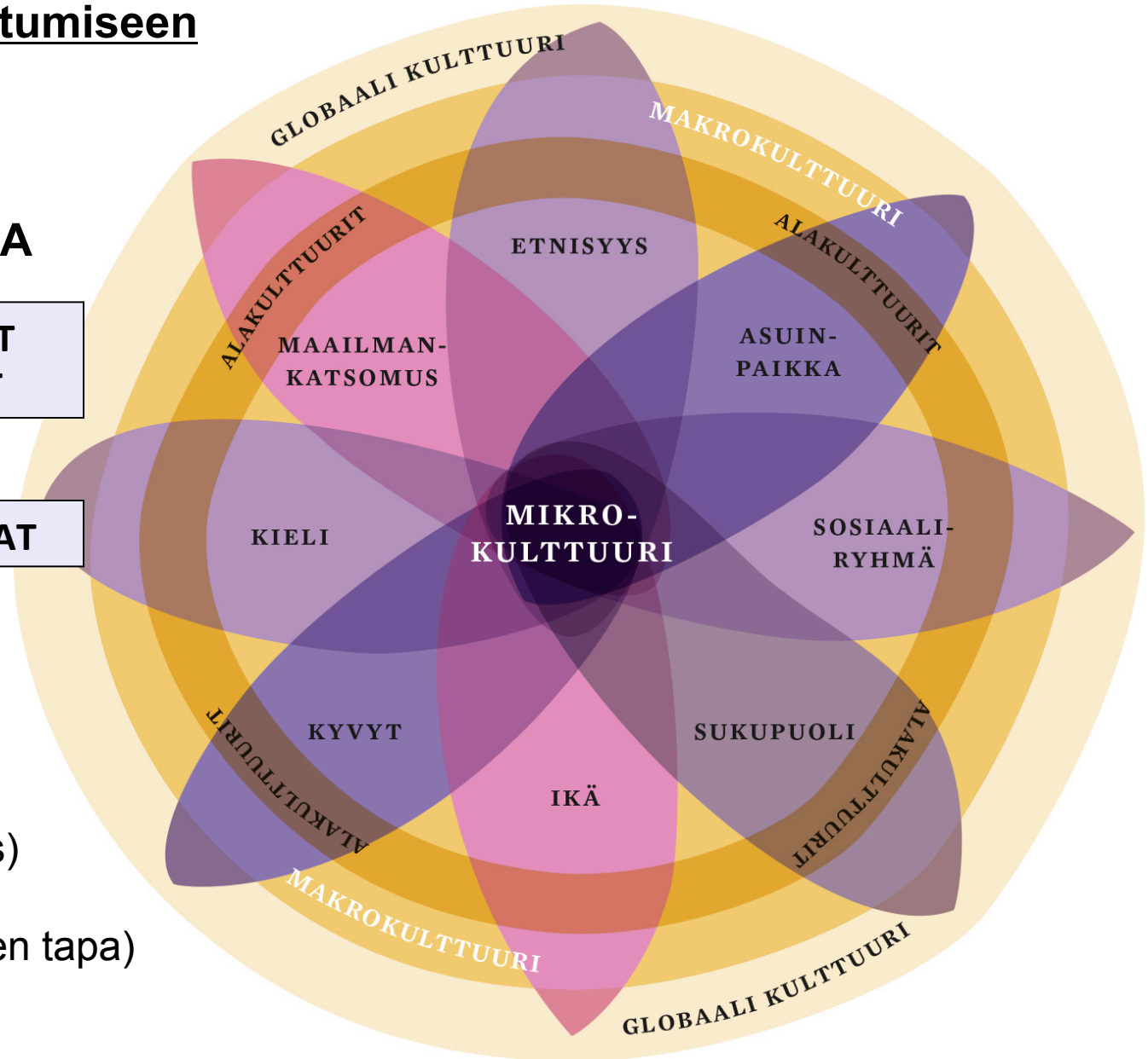

Viiteryhmien / osakulttuurien vaikutus yksilöiden mikrokulttuurien eli kulttuuri-identiteettien rakentumiseen

OLEMME KAIKKI MONIKULTTUURISIA

**KONTEKSTIT
DISKURSSIT**

STRATEGIAT

Konteksti

(asia- tai toimintayhteys)

DISKURSSI

(puhumisen / esittämisen tapa)

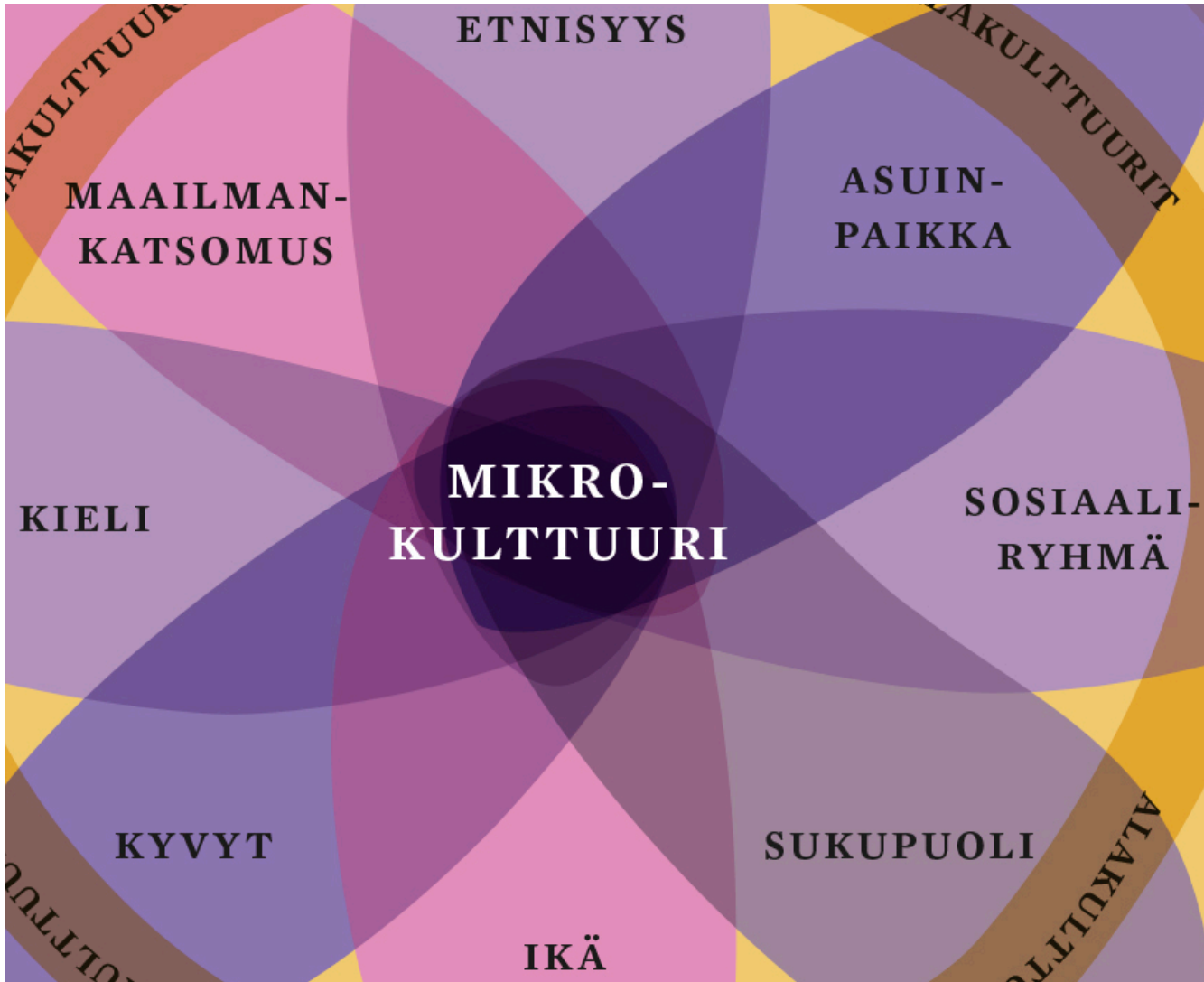
STRATEGIA

(toimintatapa)

Ryhmiä erottelusta yksilöiden erilaisuuksiin

– jokaista terälehteä tarkasteltava suhteessa muihin.

Terälehtien koko on erilainen eri konteksteissa ja elämänvaiheissa.

KULTTUURINEN MONINAISUUS

Makrokulttuuri muodostuu eri ryhmien osakulttuureista (~~valtakulttuuri ja ”muut”~~).
Osakulttuurit ovat vuorovaikutuksessa makrokulttuurin kanssa ja muuttavat sitä.

MONIKULTTUURISESSA KASVATUKSESSA

yksilöä lähestytään ei ryhmänsä ”tyypillisenä” edustajana vaan huomioiden erilaisten osakulttuurien / kulttuuristen viiteryhmiä vaikutukset häneen.

MINÄ – ME / MUUT, TOISET

**Kulttuuri-identiteetti rakentuu
ja muuttuu**

samankaltaisuuksien ja erojen

**havaitsemisesta, ymmärtämisestä
ja arvostamisesta.**

- **Mitkä asiat erottavat ihmisiä?**
- **Mitkä asiat yhdistävät ihmisiä**
 - onko olemassa universaaleja arvoja?
- **Miten arvot ilmenevät eri osa- / alakulttuureissa / konteksteissa?**

**Universaalin kontekstualisointi –
mikä on kaikille yhteistä, mutta
ilmenee eri tavoin erilaisissa
kulttuuriryhmissä?**

Kevin Macdonald 2011. Elämä päivässä
(YouTubessa Life in A Day).

YouTubessa pyyntö videoista päivältä
24.7.2010. Videoita 4500 tuntia 192
maasta, leikattu 1,5 tuntiin.

Vastaus kolmeen kysymykseen:

Mitä pelkää? Mistä pidät?

Mitä on taskussasi/laukussasi?

TIEDON- JA OPPIMISKÄSITYS POPS 2014:ssa

Monipuolisuus (500 tulosta)

Monimuotoinen

Moniaistinen

Monialainen

Moniammatillinen

Monikielinen

Monitieteinen

Monimateriaalinen

Monimediainen

Monikanavainen

MONILUKUTAITO (66 tulosta)

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

-jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä / eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia / aikuinen on kielellinen malli ja oppiaineensa kielen opettaja

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

-yhtä tärkeää on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä

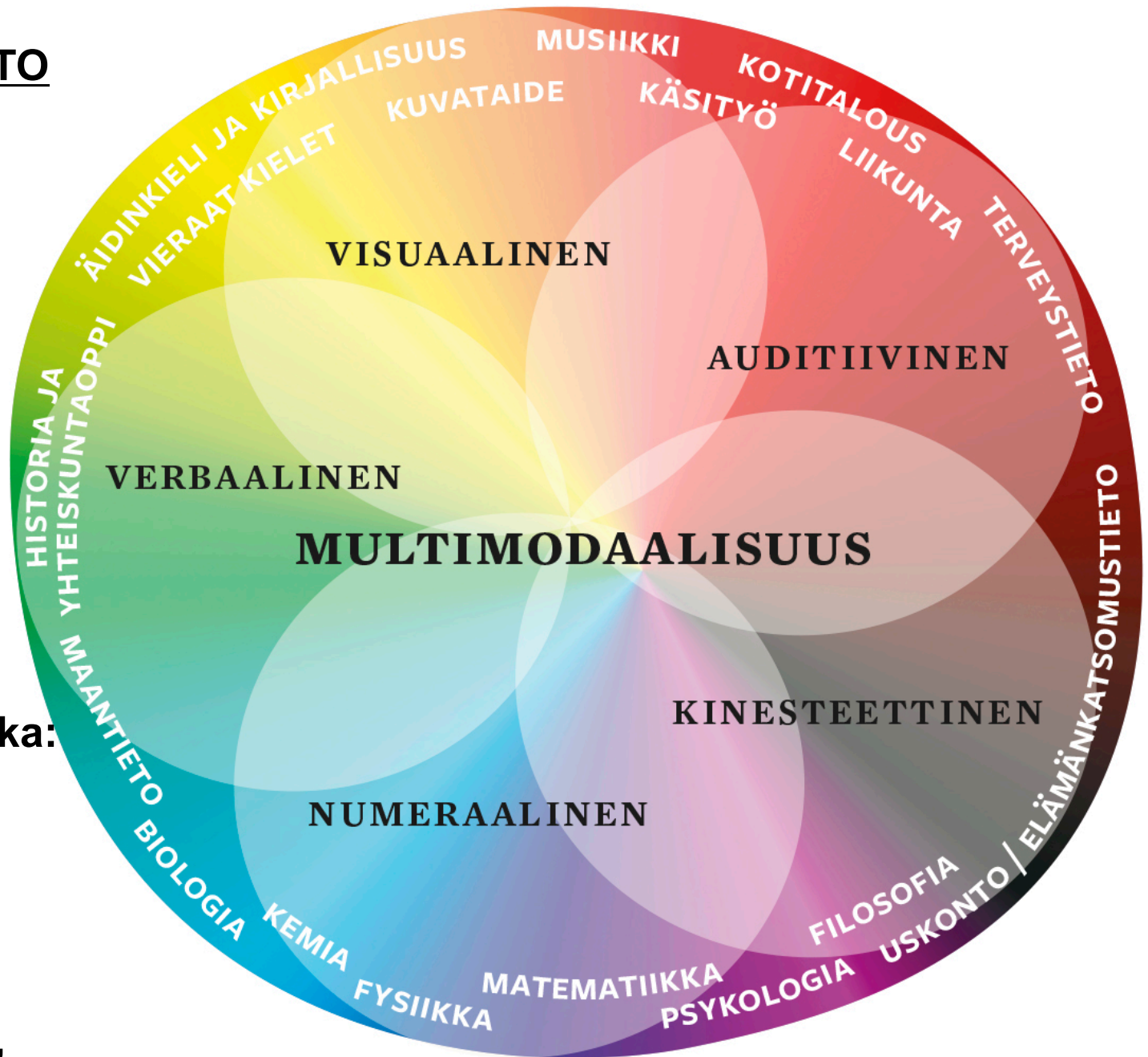
Monilukutaito

- laaja-alainen käsitys tekstistä**: sanallisten, kuvallisten, audiitiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa
- erilaisten tekstien **tulkittamisen, tuottamisen ja arvottamisen taidot**, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään **monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja** sekä rakentamaan **omaa identiteettiään**
- sisältää monia erilaisia lukutaitoja, joita **kehitetään kaikessa opetuksessa**
- kriittisen** ajattelun ja oppimisen taidot / pohditaan myös **eettisiä ja esteettisiä** kysymyksiä
- oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan ja **itseään kiinnostavia** sisältöjä ja käyttää niitä myös **osallistumisessa ja vaikuttamisessa**

POPS 2014: MONILUKUTAITO

on osa
kaikkia
tiedonaloja/
oppiaineita
koskevaa
laaja-alaista
oppimista.

Sosiosemiotiikka:
Modaliteetti
(moodi) =
tapa tutkia ja
esittää
todellisuutta
(moniaistisesti,
eri "kielillä" jne.)

POPS 2014:ssa kulttuurinen moninaisuus ja monilukutaito (osana kielitietoisuutta) kietoutuvat toisiinsa.

Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuuudelle ja *ilmiökeskeisyydelle* (POPS 2014, 102).

Visuaalisen kulttuurin monilukumallinen viitekehys

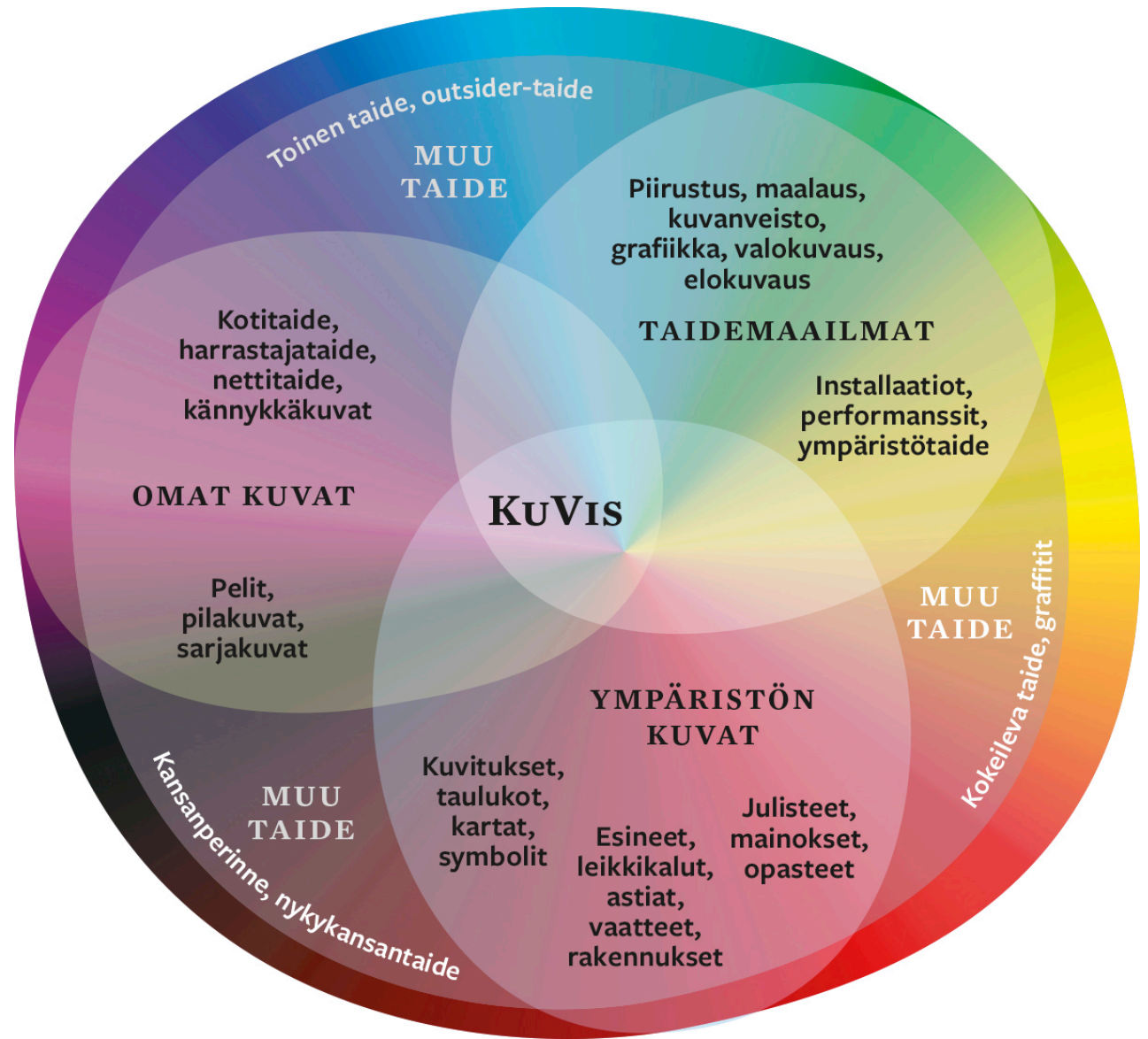
Arjen estetisoituminen

Taiteistuminen

VISUALISOITUMINEN

1. VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUTAITO = Kyky *tulkita, tuottaa ja arvottaa erilaisia* (materiaalisen) kulttuurin tuotteita sekä niihin liittyviä *toimintatapoja ja -ympäristöjä*.

**AVOIN
TAIDEKÄSITYS**
Kuvataiteen
opetus tähtää
taidekäsitteiden
monipuolistumiseen
sekä ”korkean”
ja ”matalan”
taiteen rajojen
rikkomiseen.

Visuaalinen kulttuuri = kulttuurin visuaaliset ilmenemismuodot

Visuaalinen kulttuuri sisältää kaikki ihmisen luomat *materiaaliset artefaktit* sekä niihin liittyvät *toimintatavat ja -ympäristöt*, joilla on *esteettinen, kommunikatiivinen tai toiminnallinen* tarkoitus, ja jotka on suunnattu pääosin näköaistille.

Niillä voi olla *symbolisia, rituaalisia ja poliittisia* päämääriä tai *käytännöllisiä* tehtäviä.

Kulttuuri-identiteetti ilmenee visuaalisen kulttuurin tuotteiden välityksellä.

Visuaalinen kulttuuri kattaa sekä ”korkean” että ”matalan” taiteen.

Kuvat kertovat tekijästä ja hänen kulttuuristaan;
kuvien tulkinnat kertovat katsojasta ja hänen kulttuuristaan.

YMPÄRISTÖN KUVAT

Kuvitukset,
taulukot,
kartat,
symbolit

Esineet,
leikkikalut,
astiat,
vaatteet,
rakennukset

Julisteet,
mainokset,
opasteet

*Kaikille oppiaineille
yhteinen
visuaalinen
kulttuuri*

YMPÄRISTÖ =
Luonto
Rakennettu ympäristö
Esineympäristö
Mediaympäristö

ntaide

POPS 2014 kuvataiteen SISÄLTÖALUEET

Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaalle tuttujen ja hänelle uusien kuvakulttuurien välille.

Kuvia käytetään oman kuvallisen tuottamisen lähtökohtana.

TAITEEN MAAILMAT

eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettu kuvataide

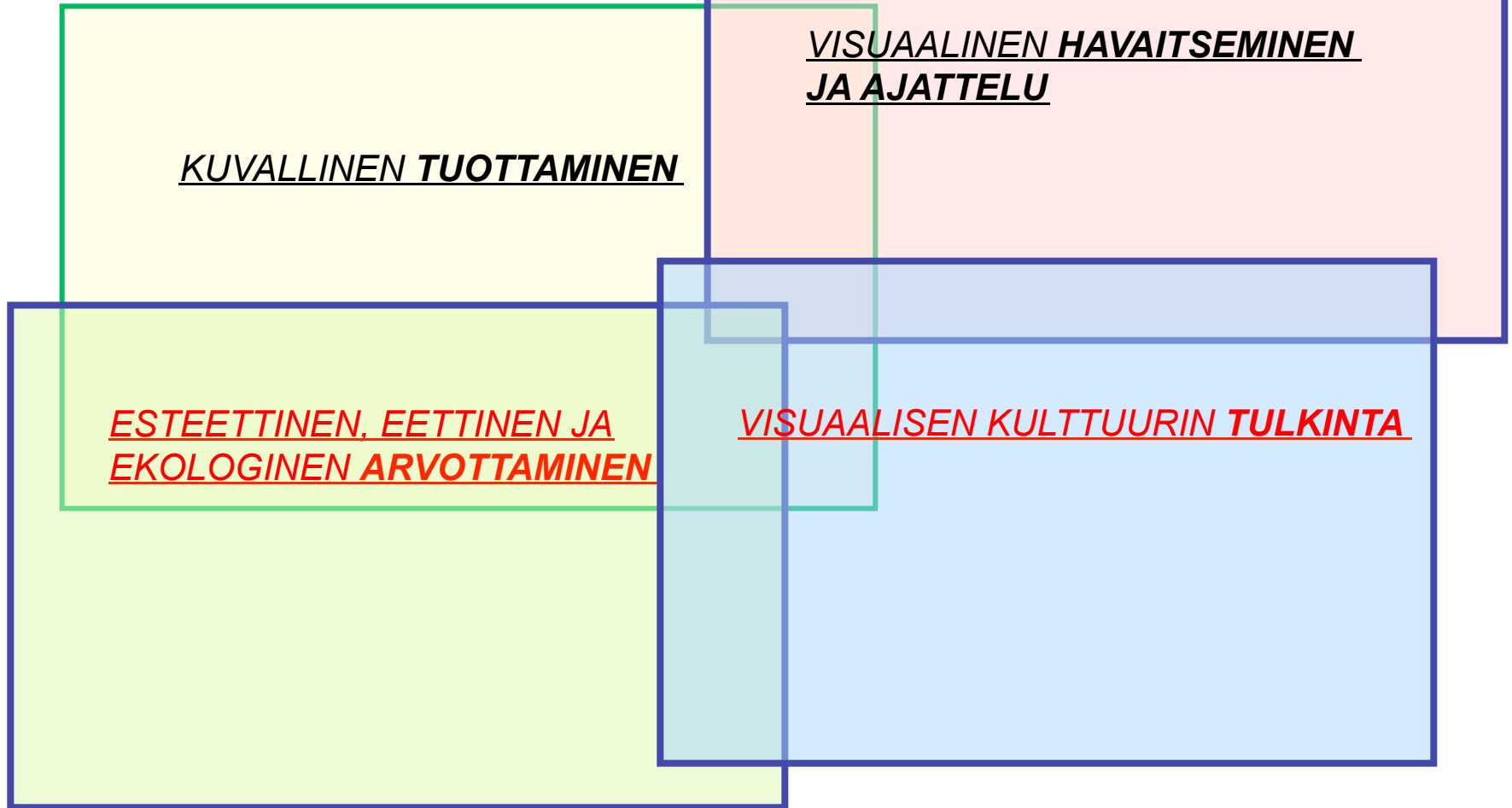
OMAT KUVAKULTTUURIT

oppilaiden koulun ulkopuolella tekemät kuvat ja kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti

YMPÄRISTÖN KUVAKULTTUURIT

rakennettu ja luonnon ympäristö, esineet, media

POPS 2014 kuvataiteen TAVOITTEET

TAVOITTEET

1. Havaita, 2. Tulkita,
3. Arvottaa, 4. TUOTTAA

SISÄLTÖALUEET

1. Omat kuvakulttuurit
2. Ympäristön kuvakulttuurit
3. Taiteen maailmat

VISUAALISEN KULTTUURIN **TULKINTA**

(POPS 2014 päättöarviointi)

Oppilas osaa

- käyttää joitakin **kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä**
- osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä**
- osaa **soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja**

SISÄLTÖALUEET

1. Omat kuvakulttuurit, 2. Ympäristön kuvakulttuurit, 3. Taiteen maailmat.

ESTEETTINEN, EETTINEN JA EKOLOGINEN
ARVOTTAMINEN

(POPS 2014 päättöarviointi)

Oppilas osaa esittää **näkemyksiään** taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä **arvoista**

Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan **kulttuurista moninaisuutta ja kestäväää kehitystä** sekä tunnistaa kuvilla **vaikuttamisen mahdollisuuksia**

SISÄLTÖALUEET

1. Omat kuvakulttuurit, 2. Ympäristön kuvakulttuurit, 3. Taiteen maailmat.

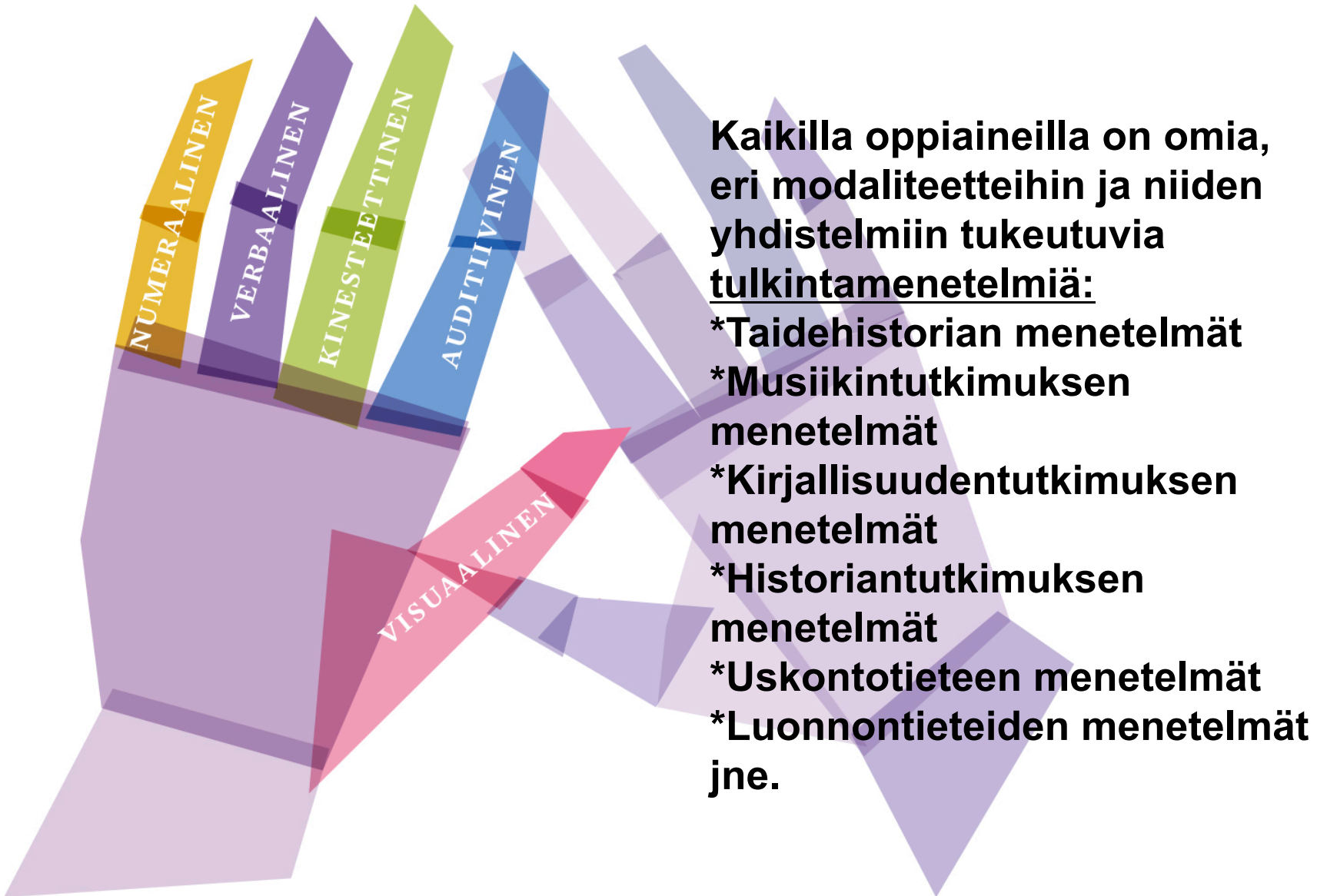
2. VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUTAITO = Kyky hyödyntää kuvien tulkinnessa erilaisia tiedon hankkimisen ja esittämisen tapoja.

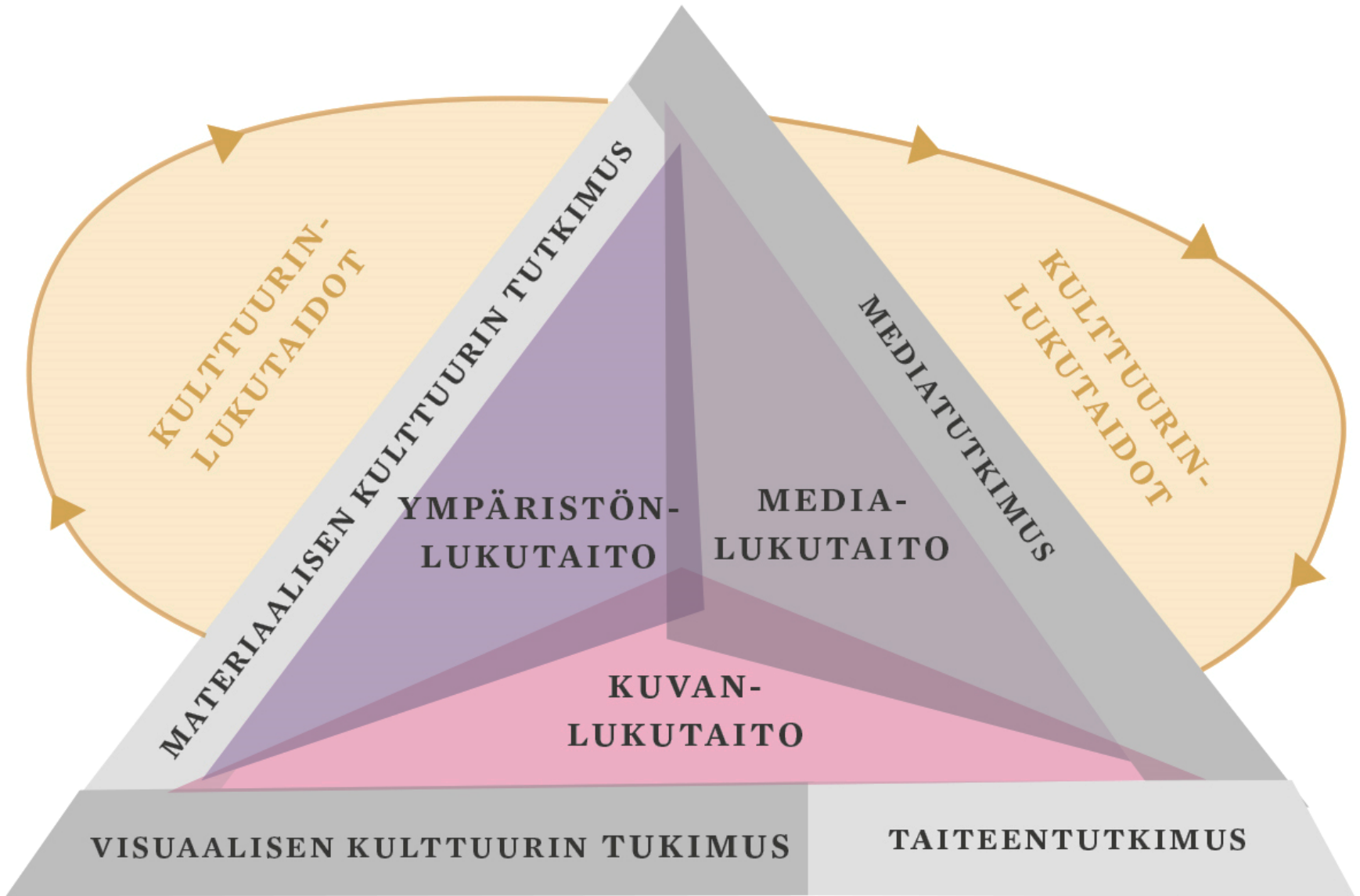

Ihminen on *moniaistinen*: hän näkee, kuulee ja tuntee.
Aistit suuntaavat havaitsemista, ajattelua, kieltä ja toimintaa.
Aistien välittämään tietoon tulee suhtautua *kriittisesti*.

MULTIMODAALISUUS (VISUAALISEN) KULTTUURIN TULKINNASSA

Käsittäminen vaatii käden/kehon ja erilaisten käsite-/symbolijärjestelmien yhteistyötä.

ERILAISIA KUVANLUKUTAPOJA

1. IKONOLOGINEN LUKEMINEN -kuvan kontekstualisointi

2. SEMIOOTTINEN LUKEMINEN -kuvan kontekstualisointi

3. NARRATIIVINEN LUKEMINEN -katsojan kontekstualisointi

4. REFLEKSIIVINEN LUKEMINEN -katsojan kontekstualisointi

5. VASTALUENTA -katsojan kontekstualisointi

6. VIITTAUKSELLINEN LUKEMINEN -tekijän kontekstualisointi

7. ARVOTTAVA LUKEMINEN -tekijän ja katsojan kontekstualisointi

8. TUOTTAVA LUKEMINEN -kuvallinen kuva-analyysi

KUVAN LUKUTAVAT

1. REFLEKSIIVINEN LUKEMINEN

- Kuvan keinojen ja katsojan lukemistavan vaikutukset; katsojan kontekstuaalisointi
- Nykyisyyden vaikutus menneisyyden tulkintaan
- Millaisia tunteita, kysymyksiä, assosiaatioita tai muistoja kuva herättää? Mikä kuvassa aikaansaa ne? Mitä reaktioni kertovat arvoistani, ennakkoluuloistani, toiveistani tai aiemmista kokemuksistani? Mitä yhteistä tai erilaista kokemukssissamme on? Mitä ne kertovat arvoistamme, sosiaalisesta asemastamme, yhteiskunnallisista näkemyksistämme jne.?
- Heijastammeko nykyisiä ilmiöitä, pelkoja, toiveita, kokemuksia jne. tulkintaan? Käytetäänkö kuvassa mennyttä oikeuttamaan jotain nykyisyydessä? Halutaanko menneellä osoittaa nykyisen paremmuutta? Mistä syistä käytetään juuri tätä kuvaa? Miksi tämä ei ole sopiva tapa käyttää kuvaa?

3. VASTAANLUKEMINEN

- Kuvan vastaanottajaan liittyvien oletusten ja häneltä odotetun tulkinnan tutkiminen; katsojan kontekstuaalisointi
- Johdatteluun käytettyjen keinojen kritisointi

2. NARRATIIVINEN LUKEMINEN

- Kuva tarinana; katsojan kontekstuaalisointi
- Empaattinen lukeminen ja kulttuuristen erojen tutkiminen
- Millainen kertomus kuvaan liittyy? Mikä johti tähän hetkeen, mitä seuraa? Mitä näyttöä kuva antaa oletuksilleni? Mitä muita tarinoita kuva kertoo?
- Miten teksti edustaa kuvaamaansa ihmistä, paikkaa tai tapahtumaa? Mihin ”meidän” ja ”toisten” välisiin eroihin viitataan? Esitetäänkö erot ja samankaltaisuudet negatiivisessa vai positiivisessa valossa? Mitä kuva kertoo tekijänsä käsityksistä ja arvoista? Mikä on oma reaktioni kuvaan?
- Ketä kohtaan tunnen eniten empatiaa? Miksi en tunne empatiaa? Miten suurempi tai vähäisempi empatia voisi muuttaa tulkintaani?

- Millaisen aseman minun oletetaan ottavan? Tarjotaanko minulle alistajan vai alistetun, osallistujan vai tuomarin roolia? Oletetaanko minulta empaattisen samastujan vai sivullisen tarkkailijan tunnesuhdetta? Millaisia keinoja on käytetty katsojan roolia määriteltäessä? Kenen etuja kuvan avulla edistetään? Tulisiko minun hyväksyä kuvan tarjoama asema vai löytyykö muita mahdollisuuksia? Miten muuttaisin kuvaa, että se tukisi toisenlaista positiivisuutta?

4. IKONINEN LUKEMINEN

- Aatehistorialliset ja kulttuuriset merkitykset; teoksen kontekstuaalisointi
- Kuva tapahtuman, ilmiön tai arvojen edustajana
- Mitä ilmiöitä ja tapahtumia kuva symbolisoi? Mitä tarkoitusta tai kenen intressejä kuvan merkitys palvelee? Mitä vaihtoehtoisia tulkintoja kuva tarjoaa?

5. VIITTAUKSELLINEN LUKEMINEN

- Kuvan syntyyn vaikuttaneet sosiaaliset ehdot; tekijän kontekstuaalisointi
- Viittaukset kuvan taustalla oleviin institutionaalisiin rakenteisiin
- Mitä kuva edustaa? Mitä tekijä näyttäisi uskovan, miten arvostavan kuvaamaansa tapahtumaa, ryhmää tai paikkaa? Mitä tämä kertoo hänen näkemyksistään ja asemastaan?
- Miten kuva on voinut edistää tai kyseenalaistaa laajempia yhteiskunnallisia kysymyksiä? Kenen kokemuksia on tuotu esiin, kenen etuja on vahvistettu ja millaista elämäntapaa on suosittu? Mitä tämä kertoo niistä yhteiskunnallisista asenteista ja valtasuhteista, joiden vuoksi kuva hyväksyttiin tai sitä vastustettiin omana aikanaan ja omassa kulttuurissaan?

6. ARVOTTAVA LUKEMINEN

- Tekijän aiheeseen liittämät arvostukset; tekijän ja katsojan kontekstuaalisointi
- Katsojalle suunnatut viestit ja ylipuhumisen keinot
- Mitä kuva haluaa sanoa, miten se sanotaan ja kenelle se on suunnattu? Mihin katsojan halutaan uskovan? Mitä tukea väittämälle kuvasta löytyy?
- Miksi olen samaa/eri mieltä tekijän kanssa? Miten kuvaa olisi muutettava, jotta se tukisi vaihtoehtoisia väitettä?

KUVANLUKUTAITO

KIERRÄTYSTAIDE

intertekstuaalisuus

taiteidenvälisyys

MEDIALUKUTAITO

VASTALUENTA

narratiivisuus

monimediaisuus

YMPÄRISTÖNLUKUTAITO

YMPÄRISTÖTAIDE

moniaistisuus

monialaisuus

VISUAALISEN KULTTUURIN TULKINNAN TAIDEPERUSTAISIA LÄHESTYMISTAPOJA

Räsänen 2015. Visuaalisen kulttuurin monilukukirja.

KUVALLINEN KUVA-ANALYYSI

TUTKI MAHDOLLISIA MERKITYKSIÄ MUUNTELEMALLA KUVAA JA TEKEMÄLLÄ UUSIA KUVIA!

1. SISÄLLÖN TUTKIMINEN

- Mitä tapahtuu? Miksi? Mitä tapahtui ennen ja mitä seuraa?
- Mitä teemoja kuvasta löytyy?
- Esittääkö kuva kysymyksiä?
- Miten kuvan sisältö muuttuu, jos vaihdat ajan, kulttuurin, ympäristön, rodun, sukupuolen jne.?

2. TEKNIIKAN JA ILMAISU-KEINOJEN TUTKIMINEN

- Miten tekniikan ja/tai materiaalin muuttaminen vaikuttaa kuvan sisältöön?
- Miten aiheen käsittelytavan (luonnos, kollaasi, installaatio, seinämaalauksen) muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten kuvan tyylilajin (ironia, huumori, valistaminen) muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten voit etsiä ja esittää kuvan sisältämiä merkityksiä muiden taiteenlajien avulla?

3. MUODON TUTKIMINEN

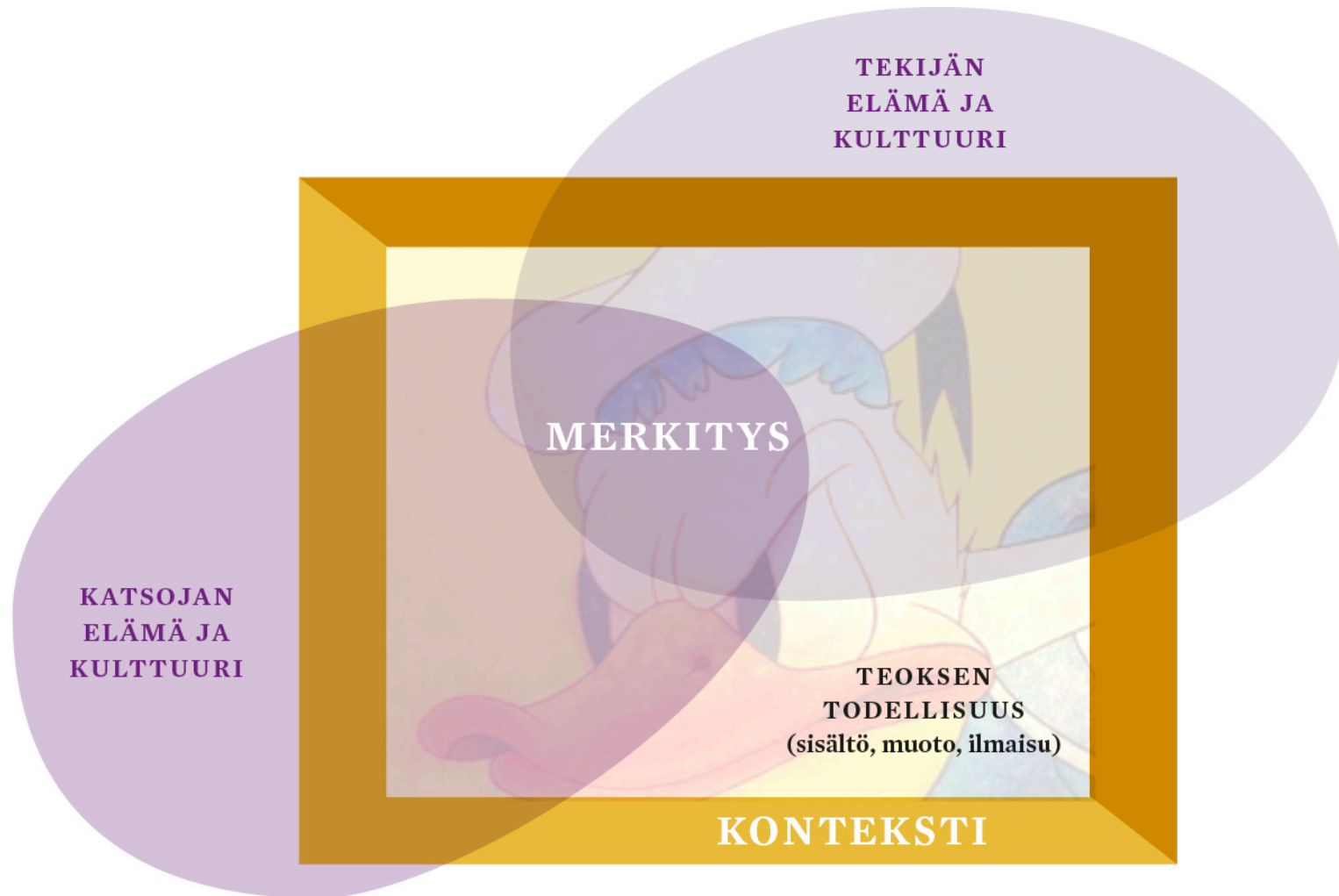
- Miten kuvan koon ja muodon muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten kuvan värien tai väritystekniikan (puuvärit, vesivärit, vahaliidut jne.) muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten kuvan sommittelun tai rajauksen muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten kuvan osien kokosuhteiden muuntelu vaikuttaa sisältöön?
- Miten joidenkin kuvan yksityiskohtien korostaminen (suurentaminen, toistaminen, väritys) vaikuttaa sisältöön?
- Miten kuvan osien muuntelu (liikesarjat, rytmi, osien paikka, hahmojen asennot, katseen suunta) vaikuttaa sisältöön?
- Miten uusien kuvallisten ainesten (muodot, värit, yksityiskohdat, toiset kuvat) liittäminen kuvaan vaikuttaa sisältöön?

4. KONTEKSTIN TUTKIMINEN

- Miten kuvan esillepano (missä kuva esitellään; millaiset kehykset tai selostus kuvaan liittyy) vaikuttaa sisältöön?
- Mitä merkityksiä samanlaisten tai erilaisten kuvien (taidehistoria, median kuvasto) rinnastaminen kuvaan nostaa esiin?
- Miten kuvan käyttötarkoituksen (taideteos, mainos, opetuskuva, opaste) muuttaminen vaikuttaa sisältöön?
- Miten toiseen kulttuuriseen yhteyteen kuuluvien kuvasymbolien ja tekstien lisääminen vaikuttaa kuvan sisältöön?

3. VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUTAITO =

Kyky tulkita (taidetta ja muuta) visuaalista kulttuuria suhteessa tekijän ja katsojan kulttuuri-identiteetteihin.

Taide ja muu visuaalinen kulttuuri itsen ymmärtämisen ja rakentamisen välineenä. Kuva on silta vastaanottajan ja tekijän kulttuurien välillä.

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUMALLI

tutkii kulttuuristen kontekstien merkitystä

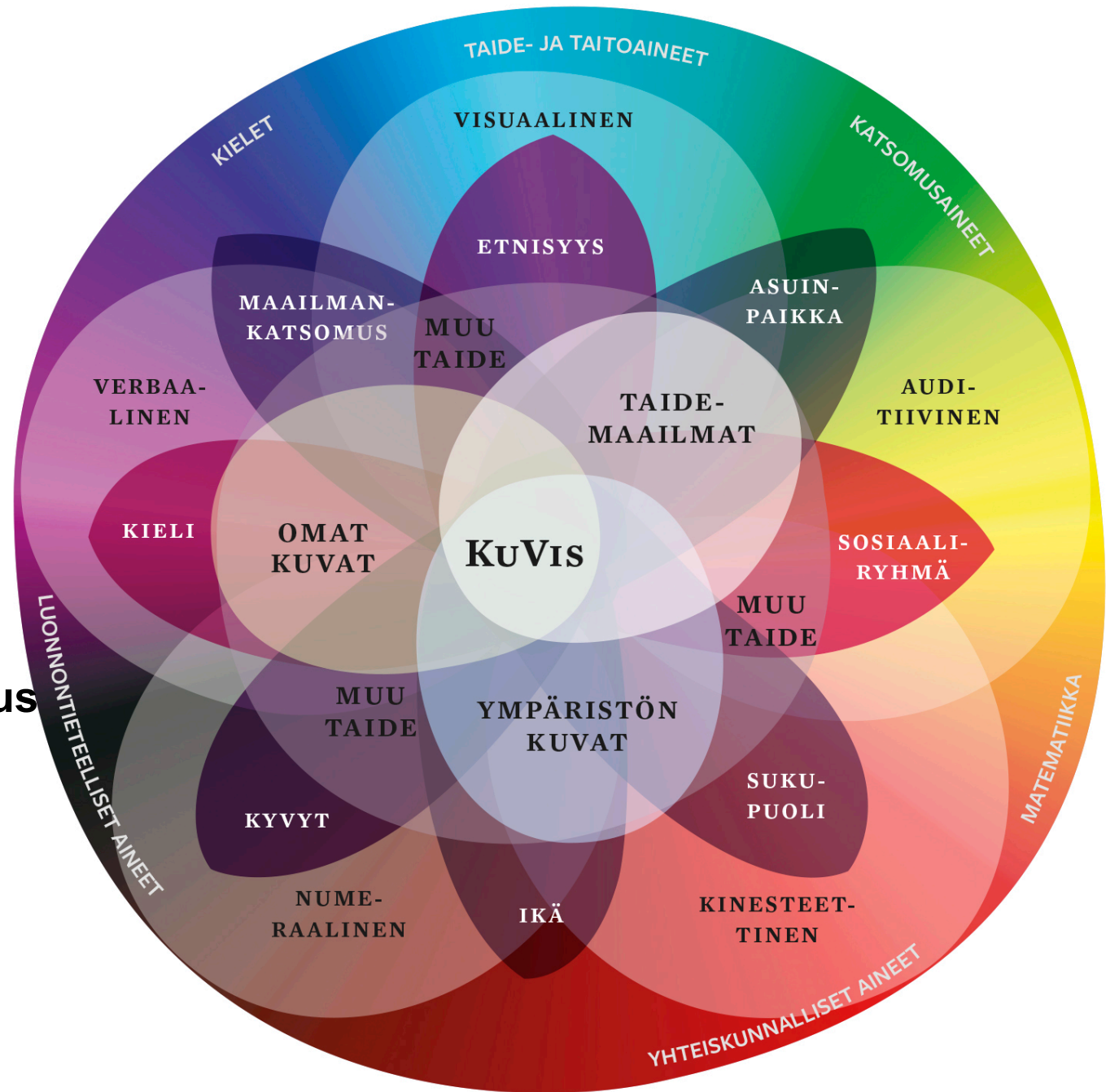
- Kyky 1) ***havaita, tulkita ja arvottaa*** eri kulttuuriryhmien silmin havaittavia ***tuotteita*** sekä niihin liittyviä ***toimintatapoja ja -ympäristöjä***
- 2) visuaalisen ja muiden ***symbolijärjestelmien*** avulla;
- 3) ***kuvan tekijän ja vastaanottajan kulttuuri-identiteeteistä*** käsin;

kyky ***tuottaa ja käyttää*** kuvia omassa viestinnässä.

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUMALLI

Monilukutaidot
osana
kokonaisvaltaista
pedagogiikkaa

1. Visuaalisen kulttuurin laaja kenttä
2. Multimodaalisuus
3. Kulttuurinen moninaisuus

Teht. 1. KUKA MINÄ OLEN? MIKÄ ON TAIDETTA?

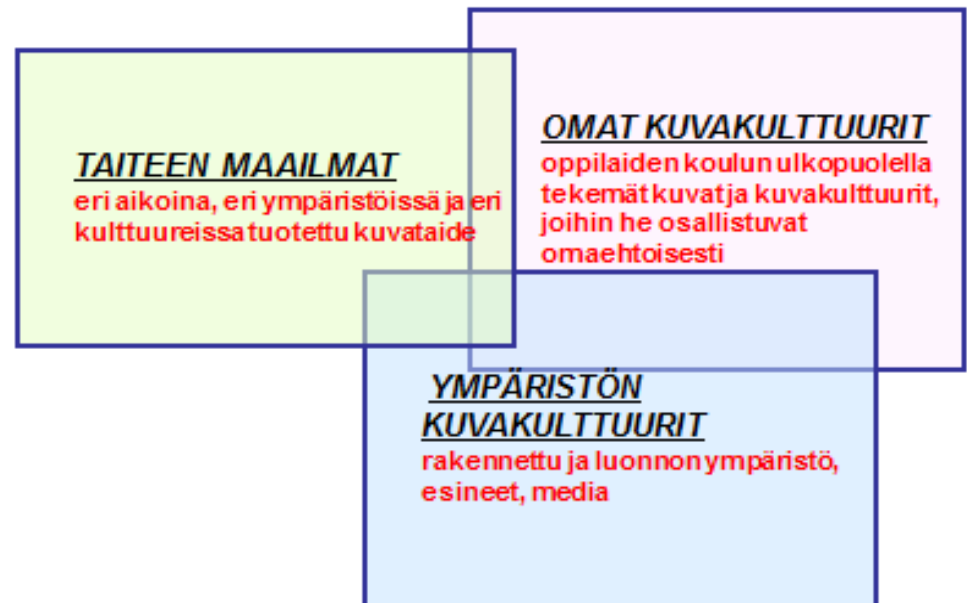
Millaiset kuvat ovat Sinulle tärkeitä? Miksi – mitä ne kertovat kulttuuri-identiteetistäsi, arvoistasi ja ajatuksistasi?

Kerro vierustoverille koulutustilaisuuteen tuomistasi kuvista.

(Jaotelkaa kuvat POPSin sisältöalueiden pohjalta. Keskustelkaa jaottelun perusteista.)

Mitkä kuvista ovat taideteoksia – millaiseen taidekäsitukseen tukeudut perustelussasi?

POPS 2014 kuvataiteen SISÄLTÖALUEET.

MONIKULTTUURINEN MINÄ

Mihin kulttuuri-identiteetin puoliin tuomasi viisi kuvaa liittyvät?

Etsi sanoma- ja aikakauslehdistä, netistä ja taidekorteista monikulttuurikukkasii muihinkin terälehtiin liittyviä kuvia.

Huomioi kaikki visuaalisen kulttuurin osa-alueet!

Kokoa kuvista kulttuuri-identiteettiäsi kuvaava kollaasi, jossa kerrot sen eri ulottuvuuksien merkityksestä tämänhetkisessä elämäntilanteessasi.

KUKA MINÄ OLEN?

Perusopetuksessa opetettavien aineiden monialaiset opinnot maahanmuuttajataustaisille 60 op

**Kulttuuri-
identiteetti
symboleina
- olemme kaikki
monikulttuurisia**

Turun opettajankoulutuslaitoksen
monialaiset opinnot

MONIKULTTUURISEN MINÄN SYMBOLIT

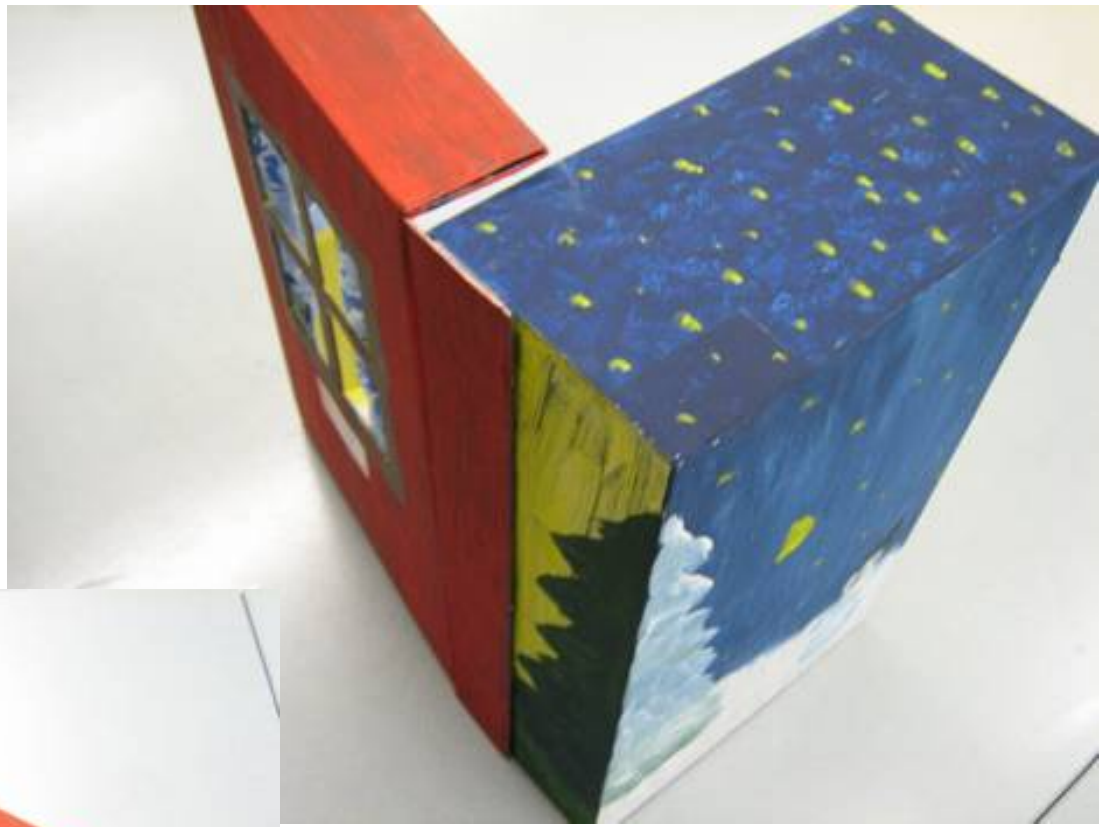
MONIKULTTUURINEN OMAKUVA

Mitä 'monikulttuurikukan' terälehdet merkitsevät omassa elämässäsi? Tee monikulttuurinen omakuva, jossa kuvallistat kulttuuri-identiteettisi kannalta tärkeimpiä terälehtiä.

Teemat

Tiimit

ILMIÖT

ilmiöoppiminen

ilmiöpohjaisuus

ilmiökeskeisyys

Ilmiö (228), **ilmiökeskeisyys** (2).
Integraatio (18), eheytyminen (34),
oppimisympäristöt (284)

ILMIÖOPPIMINEN

EHEYTTÄMINEN

INTEGRAATIO

TEEMAOPPIMINEN

**KULTTUURINEN
MONINAISUUS**

MULTIMODAALISUUS

MONITAITEISUUS

KOKONAISOPPIMINEN

MONITIETEISYYS

TUTKIVA OPPIMINEN

PROJEKTIOPPIMINEN

**HAASTE-
LÄHTÖINEN
OPPIMINEN**

**-monialaiset oppimis-
kokonaisuudet
-aihekokonaisuudet**

Mikä on ilmiö?

Issue-based learning
Problem-based learning

• ***Phenomenon*** = something that happens or exists in society, science, or nature, especially something that is studied because it is difficult to understand (Longman dictionary)

• ***Ilmiöperustaisuus***: Ilmiöitä tarkastellaan kokonaisina, aidossa kontekstissa ja niihin liittyviä tietoja ja taitoja opiskellaan tieteenala-/oppiainerajat ylittäen.

(Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos)

POPS 2014: Eheyttämisen toteuttamistapoja

- rinnastaminen*** eli teeman opiskelu kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottaminen*** eli samaan teemaan liittyvien asioiden opiskelu peräkkäin
- toiminnalliset aktiviteetit*** (teemapäivät, tapahtumat, kampanjat, opintokäynnit, leirikoulut)
- oppiaineista muodostetut ***integroidut*** kokonaisuudet
- monialaiset, pitempikestoiset oppimiskokonaisuudet,***
joihin osallistuu useita oppiaineita
- kokonaisopetus***, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa

POPS 2014: Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

(min. yksi lukuvuodessa)

-*todellisen maailman* ilmiöitä tai teemoja tarkastellaan kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittävinä *kokonaisuuksina*

-kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, *tutkivat* työskentelyjaksot

-opiskeltavien asioiden välisten *suhteiden* ja keskinäisten *riippuvuuksien* ymmärtäminen

-eri tiedonalojen tietojen ja taitojen yhdistäminen sekä niiden jäsentäminen mielekkäiksi kokonaisuuksiksi *vuorovaikutuksessa* toisten kanssa

-tietojen *soveltaminen ja osallistuminen* tiedon yhteisölliseen rakentamiseen

-koulussa opiskeltavien asioiden merkityksen hahmottaminen oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta; aineksia *maailmankuvan* laajentamiseen ja jäsentämiseen

Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä: käsitellään toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- osallisuuden** vahvistaminen, mahdollisuus olla mukana opiskelun suunnittelussa
- oppilaiden **merkityksellisiksi** kokemien kysymysten käsittely ja edistäminen
- opiskelu erilaisissa ja **eri-ikäisten** oppilaiden ryhmissä ja työskentely useiden aikuisten kanssa
- koulun ulkopuolisen oppimisen** yhdistäminen koulutyöhön
- älyllinen **uteliaisuus, elämykset, luovuus**, monenlaiset vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteet
- tietojen ja taitojen **soveltaminen** käytäntöön sekä **kestävän elämäntavan** mukainen toimijuus
- toiminta **yhteisöä ja yhteiskuntaa** rakentavalla tavalla

ILMIÖN / TEEMAN ETSIMINEN

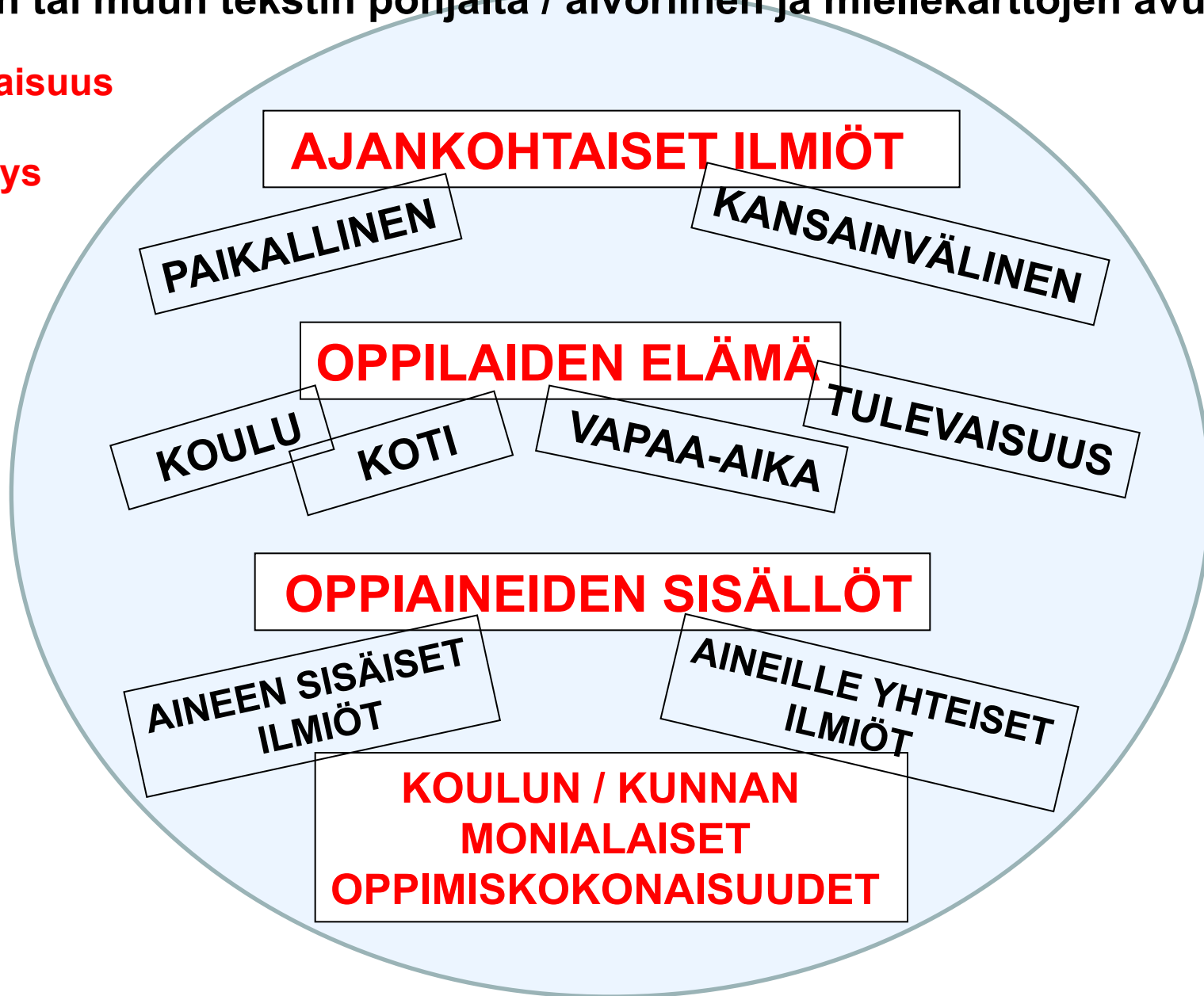
(kuvan tai muun tekstin pohjalta / aivoriihen ja miellekarttojen avulla...)

Kokonaisuus

Haaste

Kysymys

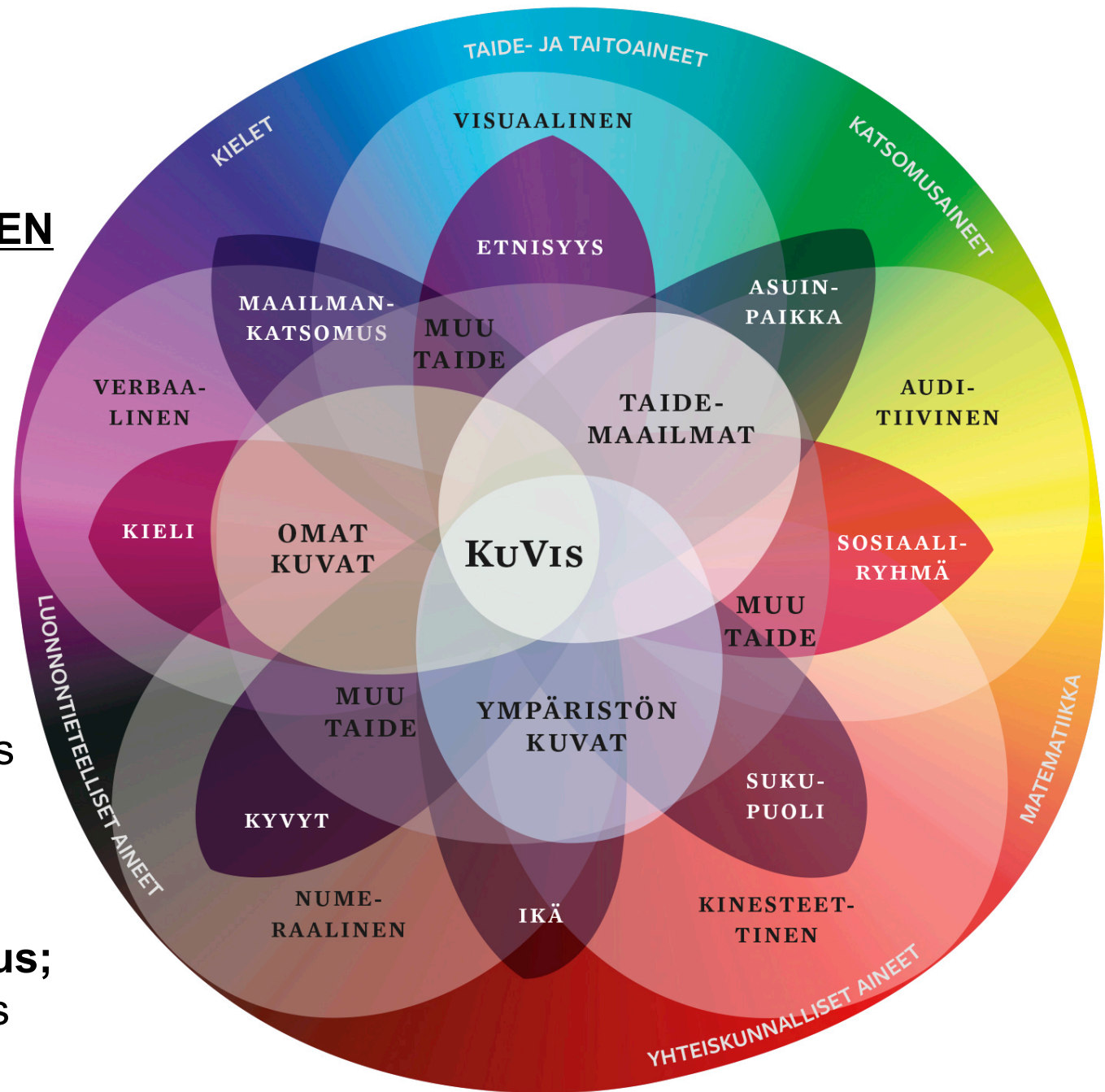
Käsite

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUMALLI JÄ ILMIÖOPPIMINEN

Monilukutaidot
osana
kokonaisvaltaista
pedagogiikkaa

1. Visuaalisen kulttuurin laaja kenttä; avoin taidekäsitteys
2. Kulttuurinen moninaisuus; erilaiset oppijat
3. Multimodaalisuus; laaja tekstikäsitteys

KUVATAITEEN TEKSTIT, KIELET JA MENETELMÄT

- a) Oppimisen kohde: millaisia ilmiöitä ja tekstejä kuvataiteessa tutkitaan ja tuotetaan (aistihavainnot, sanall., kuvall. ym. aineisto)?
- b) Oppimisen muodot: mikä on oppimisessa käytetty keskeinen kieli – miten tutkitaan ja esitetään tuloksia (toimintatavat, tekniikat, materiaalit)?

KUVATAITEEN keskeinen kieli on visuaalista; sen hallintaan liittyy useita tekemisen ja tulkinnan käytäntöjä.

- c) Mitä muita kieliä edustavia tekstejä ja tutkimisen / esittämisen tapoja voitaisiin käyttää (**laaja tekstikäsitys ja multimodaalisuus: muut tieteen ja taiteen alat**)?

Miten kulttuurinen moninaisuus huomioidaan (taide)opetuksessa, kun tavoitteena on monilukutaidon kehittäminen?

OSAKULTTUURIEN ERITYISPIIRTEET VAIKUTTAVAT OPPIJAN TAPAAN HAVAITA, AJATELLA, TUTKIA JA ILMAISTA.

- a) Oppimisen kohde: millaisia ilmiöitä ja tekstejä valitaan tutkittavaksi / millaisia tuotetaan?
- b) Oppimisen muodot: millaisia oppimistyylejä ja -tapoja käytetään – miten tutkitaan ja esitetään tuloksia?

Räsänen, Marjo 2015. Visuaalisen kulttuurin monilukukirja. Helsinki: Aalto-yliopiston julkaisusarja.

Kaartinen, Tapani (toim.) 2015. Monilukutaito kaikki kaikessa. Tampere: Tampereen yliopiston normaalikoulu.

<http://tampub.uta.fi/handle/10024/98047>

Ruuskanen, Roi (toim.) 2015. Miten tutkin? Taide tiedon lähteenä. Helsinki: AV-arkki.

www.av-arkki.fi/edu

(Kinanen, Pauliina (toim.) 2015. Museot ja mediakasvatus. Helsinki: Suomen museoliitto.)

<http://www.museoliitto.fi/index.php?k=12130>

Rongas, Anne & Laaksonen, Reetta (toim.) 2014. Ilmiöopas. Kokemuksia ilmiöopettamisesta – opettajilta toisille. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki. <https://sites.google.com/site/ilmioopas/>

Cantell, Hannele (toim.) 2014. Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Teht. 2. TEMAATTINEN TAIDEOPPIMISKOKONAISUUS

Millaisia teemoja, ilmiöitä ja kysymyksiä kuviin sisältyy?

Muodostakaa viiden hengen pienryhmä.

Assosioikaa kuvamateriaaliin liittyviä teemoja ja kysymyksenasetteluja.

Valitkaa yksi tai useampia kuvia ja tehkää sen / niiden pohjalta miellekartta – mitä ilmiöitä ja kysymyksiä kuvaan / kuviin liittyy?

Miten kuvaan / kuviin liittyvää teemaa voidaan lähestyä taideopetuksessa? Miten kulttuurinen moninaisuus huomioidaan opetuksessa?

***Valmistautukaa esittelemään tuotoksenne.**

1. Benettonin kesäkokoelma 2011?

2. Eero Järnefelt 1893. Raatajat rahanalaiset.

3. Nykyaiteen museo Kiasma, Eduskuntatalo, Kansallismuseo, Postitalo/ Keskuskirjasto (Kirkko, Olympiastadion, Lasipalatsi, Sanomatalo, Sokos, VR:n makasiinit, Musiikkitalo, Rautatieasema)

4. Marian Heyerdahl 2006/2009. The terracotta woman.

1. Benettonin kesäkokoelma 2011?

2. Eero Järnefelt. Raatajat rahanalaiset, 1893.

3. Nykytaiteen museo Kiasma, Eduskuntatalo, Kansallismuseo, Postitalo/ Keskuskirjasto
(Kirkko, Olympiastadion, Lasipalatsi, Sanomatalo, Sokos, VR:n makasiinit, Musiikkitalo, Rautatieasema)

Marian Heyerdahl 2006/2009. The terracotta woman.

KULTTUURINEN MONINAISUUS TEEMANA

1. Valitse jokin kulttuuri-identiteetin osa-alue ja kokoa arkikuvista ja taidekuvista sen eri ulottuvuuksia käsittelevä temaattinen kollaasi.

Suurena piirtäen ja/tai maalaten; voit jättää kuvaan myös leikkaamiasi osia.

Peruskoululaisten sukupuolta käsittelevä kollaasi

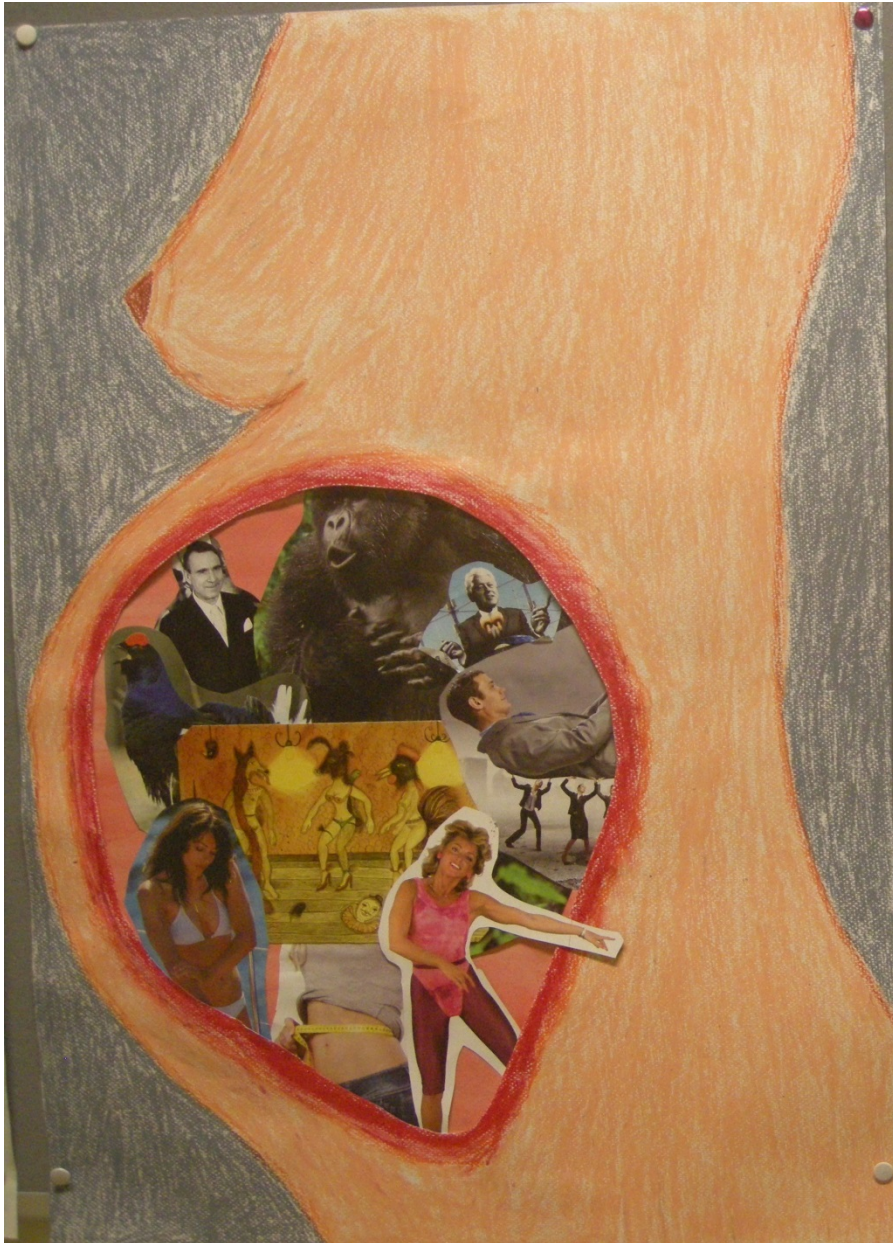

Gudmundur **Erron** kollaasi

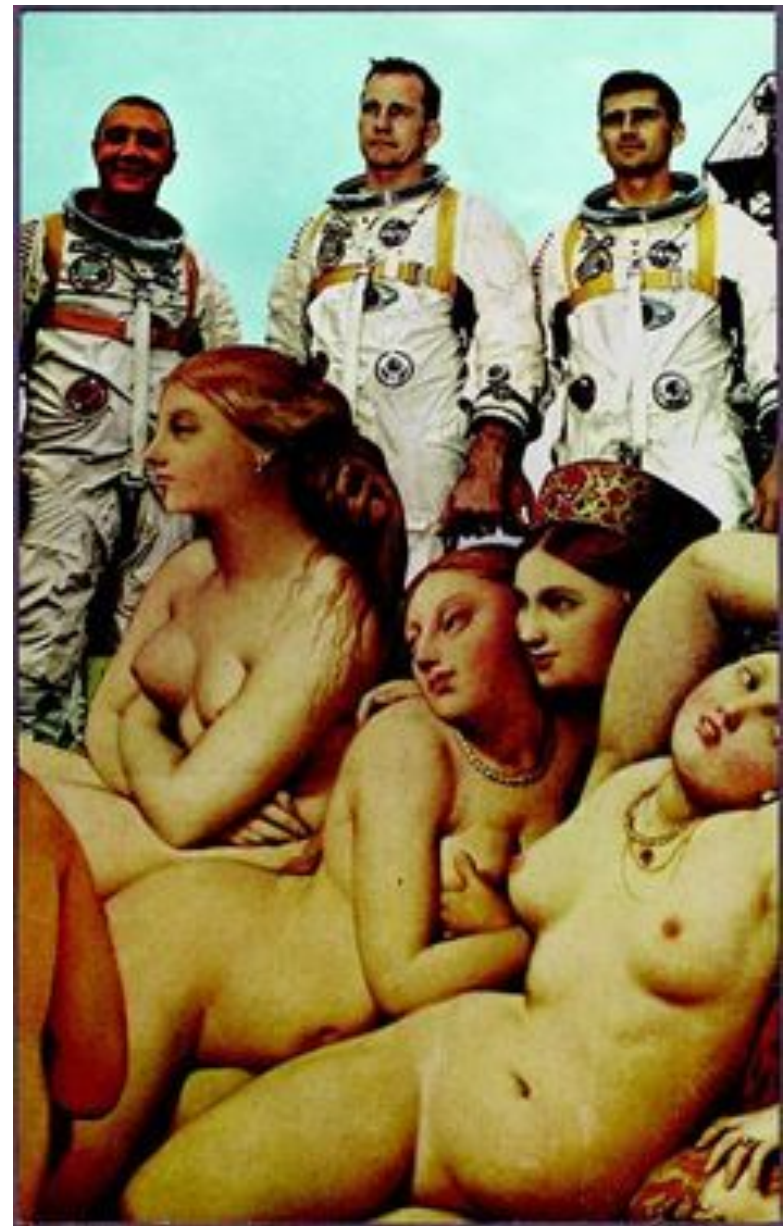
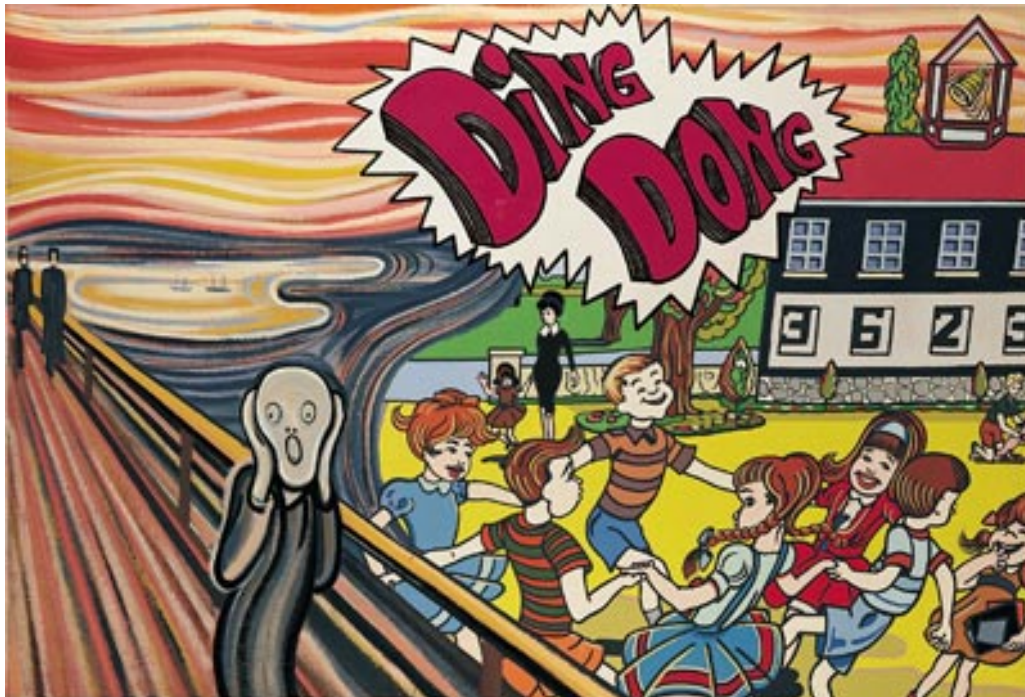
SUKUPUOLI

Naisen ja miehen roolit

2. Tee kuvapari tai kollaasi johonkin kulttuuri-identiteetin osa-alueeseen liittyvästä ilmiöstä tai teemasta (rakkaus, huolenpito, lapsuus, asuminen, liikkuminen, valta..).

Huomioi osa-alueen monet ulottuvuudet (esim. IKÄ: lapset, vanhukset, nuoret...). Voit myös käsitellä ilmiötä kahden erilaisen ryhmän näkökulmasta.

Gudmundur **Erron** kuvapareja

SUKUPUOLI / SOSIAALIRYHMÄ / ASUINPAIKKA

Nainen / valta; Nainen Suomessa

SUKUPUOLI / IKÄ

Vapaa-aika

MAAILMANKATSOMUS

Sota ja rauha – arki ja media

MAAILMANKATSOMUS / IKÄ

Median mallit

SUOMALAISUUS - Perhe

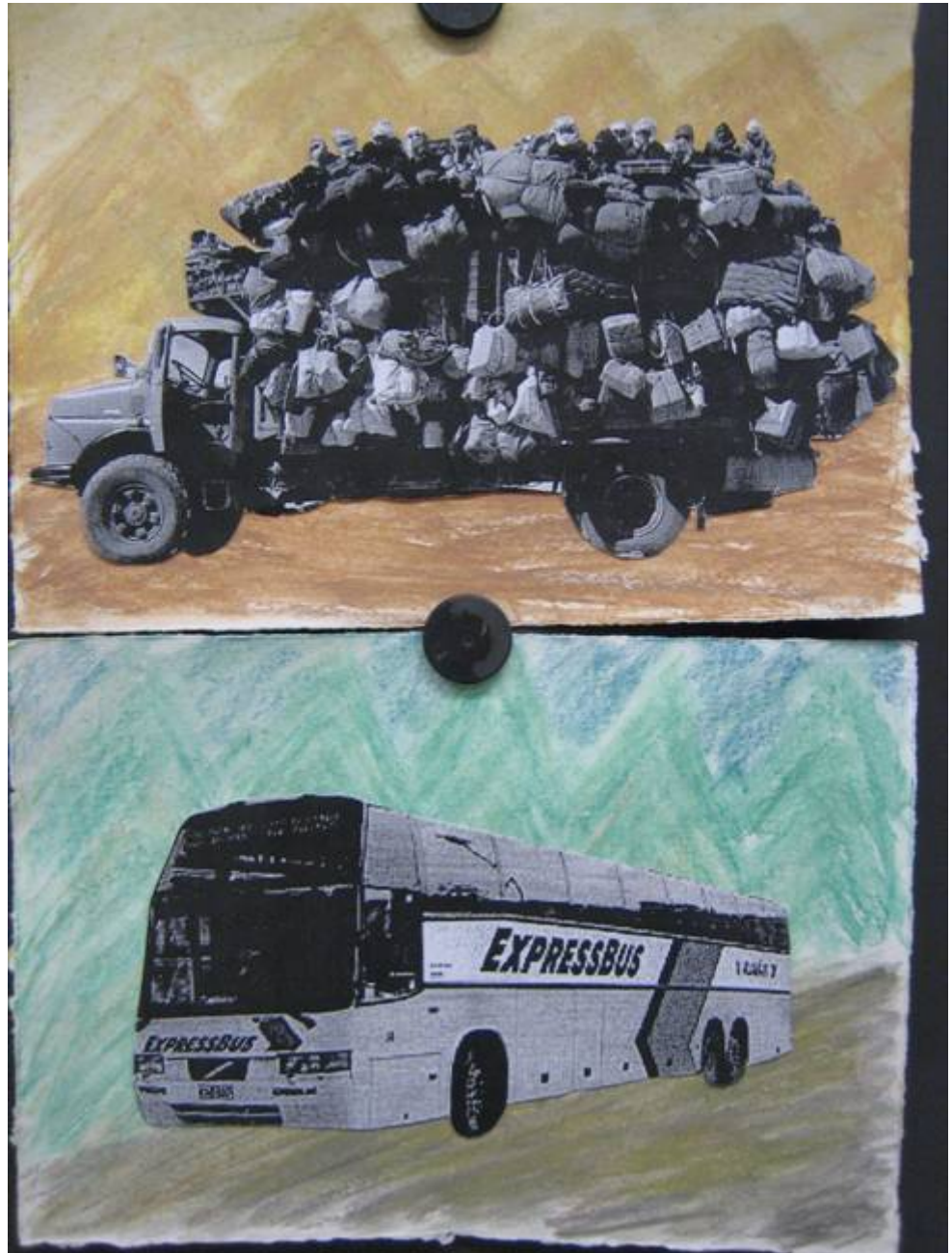

MEDIALUKUTAITO / VASTALUENTA

Tee kotoa tuomasi kuvan pohjalta uusi kuva, joka liittyy sen esiin tuomaan **KULTTUURI-IDENTITEETIN** osa-alueeseen (kuva voi edustaa myös useita 'terälehtiä').

Miten tämä osa-alue ilmenee kuvassa? Kuvaa tätä ilmiötä yhdessä tai useammassa osakulttuurissa.

**KUVA KUVASTA:
ASUINPAIKKA /
MAAILMANKATSOMUS**

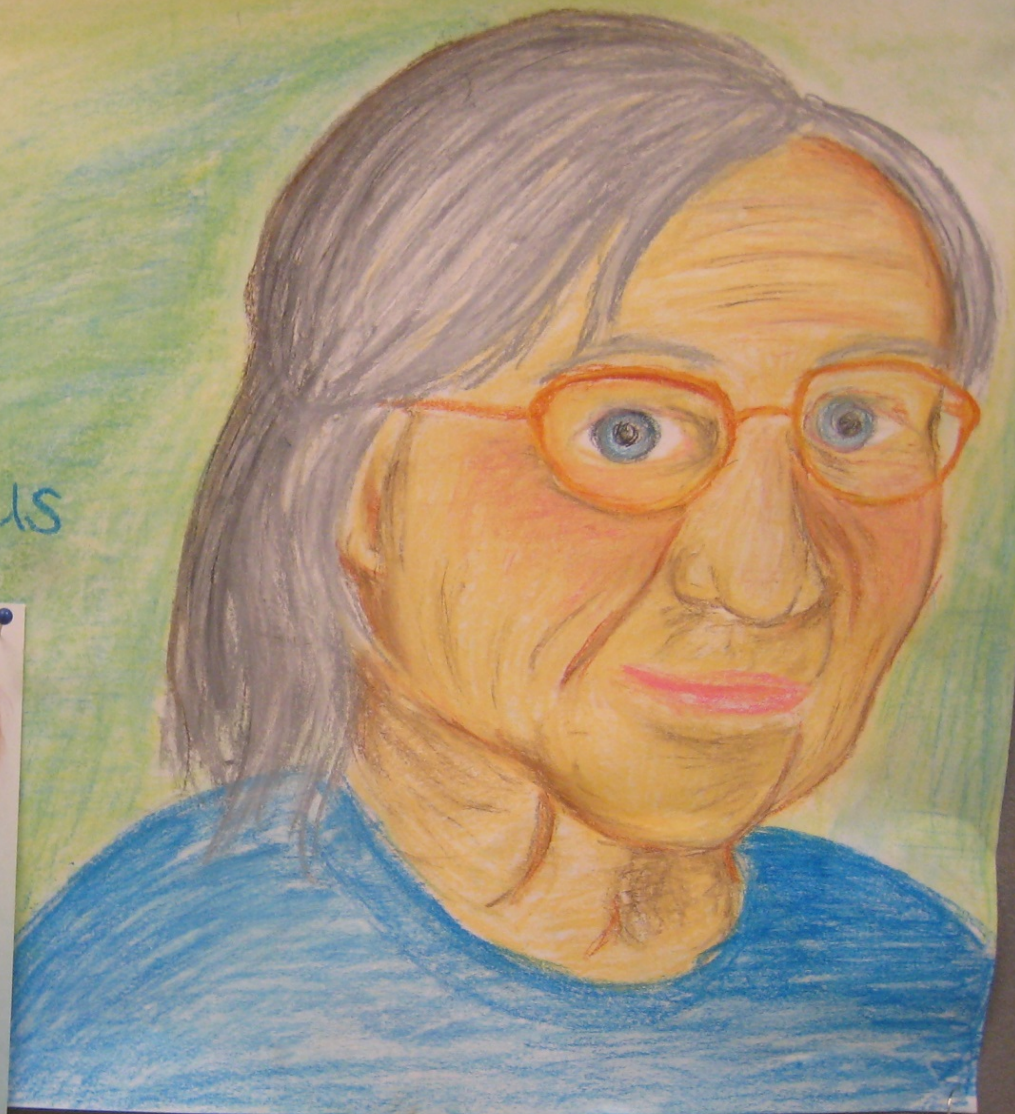

MEDIALUKUTAITO – VASTALUENTA - Häiriötaide

Kulttuuriset stereotyypt

Kauniin
ihoni
salaisuus

Kauniin
ihoni
salaisuus

MERKIT JA SYMBOLIT (yksilö- tai paritehtävä, 6t)

1) PELIKORTIT

- Tee ”korttiperhe” – päättä itse yhdistävä tekijä ja etsi monikulttuurikukasta erottelevia tekijöitä (=osakulttuuri, joka ilmenee vaatteissa, esineissä jne.)
- Kirjoita jokaisen kortin taakse lyhyt kertomus siinä kuvatusta henkilöstä (=mikrokulttuuri)

2) LAUTAPELI

- Suunnittele johonkin/joihinkin kulttuuri-identiteetin ulottuvuuksiin liittyvä noppapeli, jonka lähtökohtana on kartta (oikea tai kuviteltu; voit käyttää googlea, kopioita, piirtoheitintä...)
- Kuvaa symbolien avulla pelaajan etenemiseen liittyviä rakennuksia, esineitä, tapahtumia jne. (esim. lapsen koulumatka, turvapaikanhakijan reitti, ihmisen elämänkaari...)

Turun opettajankoulutuslaitoksen Kuvataidekasvatuksen perusopinnot (=sivuaine)

Mikä on kaikille yhteistä,
miten kontekstuaaliset erot ilmenevät?

USKOVAISPERHE -pelikortit

KUVAMATKA, Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Turun ja Rauman yksiköiden monimuotokurssi Moodlessa (3 op)

Goshka Macuga 2009. Asiain perimmäisestä luonteesta.

Tutki Avainkuvaa parin kanssa -millaisia erilaisiin kulttuurisiin viiteryhmiin / osakulttuureihin liittyviä yksityiskohtia, symboleja ja muita visuaalisia viittauksia (tila, toiminta jne.) kuvasta löytyy? Kootkaa keskustelun tulokset [kulttuuri-identiteetin](#) eri ulottuvuuksien mukaisesti.

Tee parin kanssa miellekartta -kerätkää kuvan herättämiä teemoja, ilmiöitä, kysymyksenasetteluja...

Kerää parisi kanssa sopimaanne teemaan liittyviä kuvia joltakin kulttuuri-identiteetin osa-alueelta. Mitä uusia tulkintamahdollisuuksia ne avaavat teokseen?

Lähesty valitsemaasi monikulttuurikukan "**terälehteä**" muiden **terälehtien valossa**. Esim. sukupuolta tarkastellaan suhteessa ikään, asuinpaikkaan, maailmankatsomukseen jne. Kirjoita kuhunkin diaan, mihin kulttuuri-identiteetin eri ulottuvuuksiin se liittyy. (Ks. [diasarja](#) *Sukupuoli ja kauneus*.)

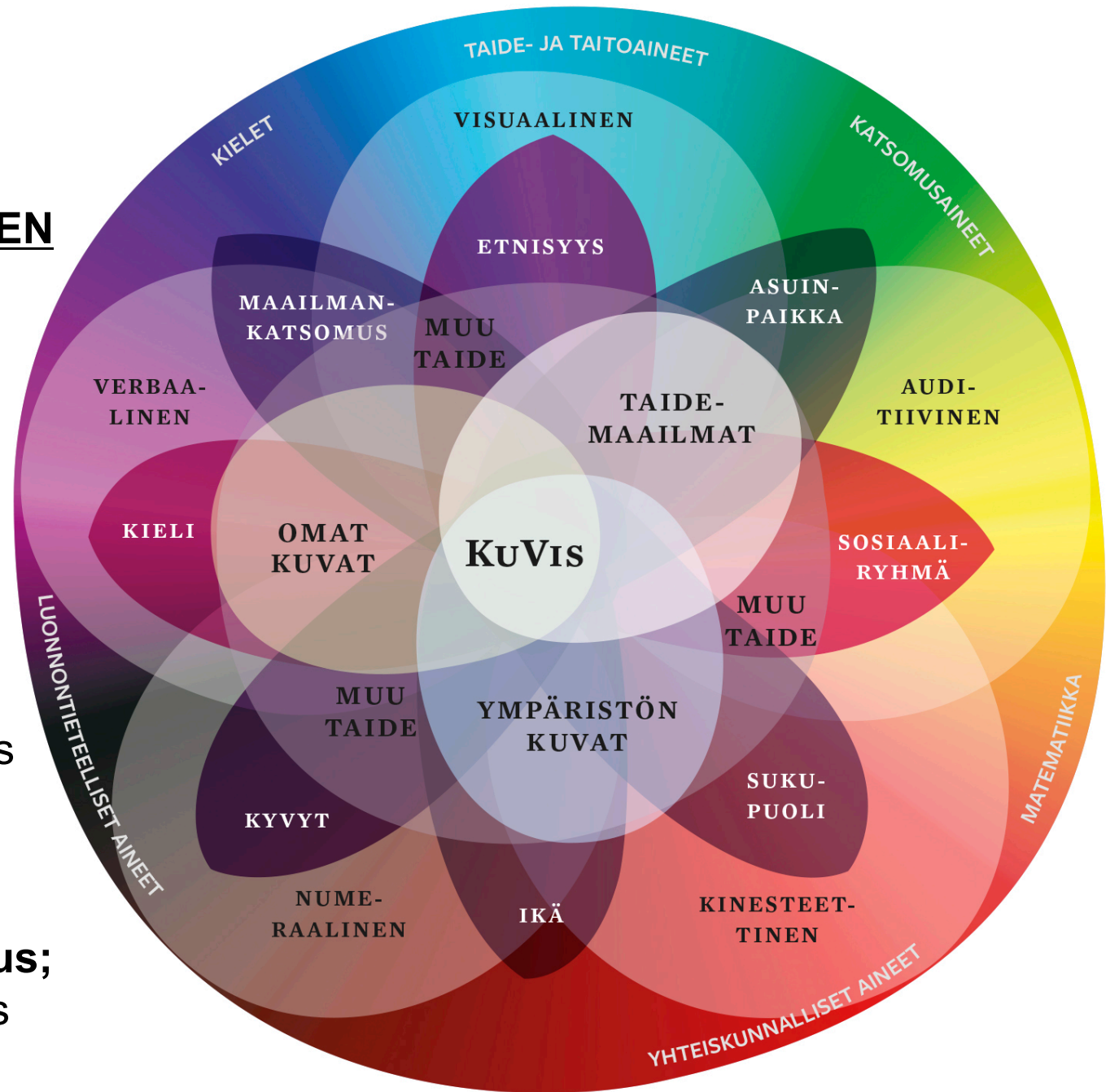
Käytä verkosta imuroituja kuvia, skannaamiasi taideteoksia tai lehtikuvia, mainoksia, omia valokuviasi jne. Riko "matalan" ja "korkean" taiteen rajoja!

Kokoa materiaalistasi enintään 20 kuvan **PowerPoint-tiedosto**. Liitä kuhunkin kuvaan tiedot (tekijä, nimi, vuosi, koko, tekniikka) ja lyhyt teksti, jossa selvität sen teemaan tuomaa näkökulmaa. Kuviin voi liittyä myös kysymyksiä, kommentteja...

VISUAALISEN KULTTUURIN MONILUKUMALLI JA ILMIÖOPPIMINEN

**Monilukutaidot
osana
kokonaisvaltaista
pedagogiikkaa**

- 1. Visuaalisen kulttuurin laaja kenttä;**
avoin taidekäsitys
- 2. Kulttuurinen moninaisuus;**
erilaiset oppijat
- 3. Multimodaalisuus;**
laaja tekstikäsitys

ILMIÖN / TEEMAN ETSIMINEN

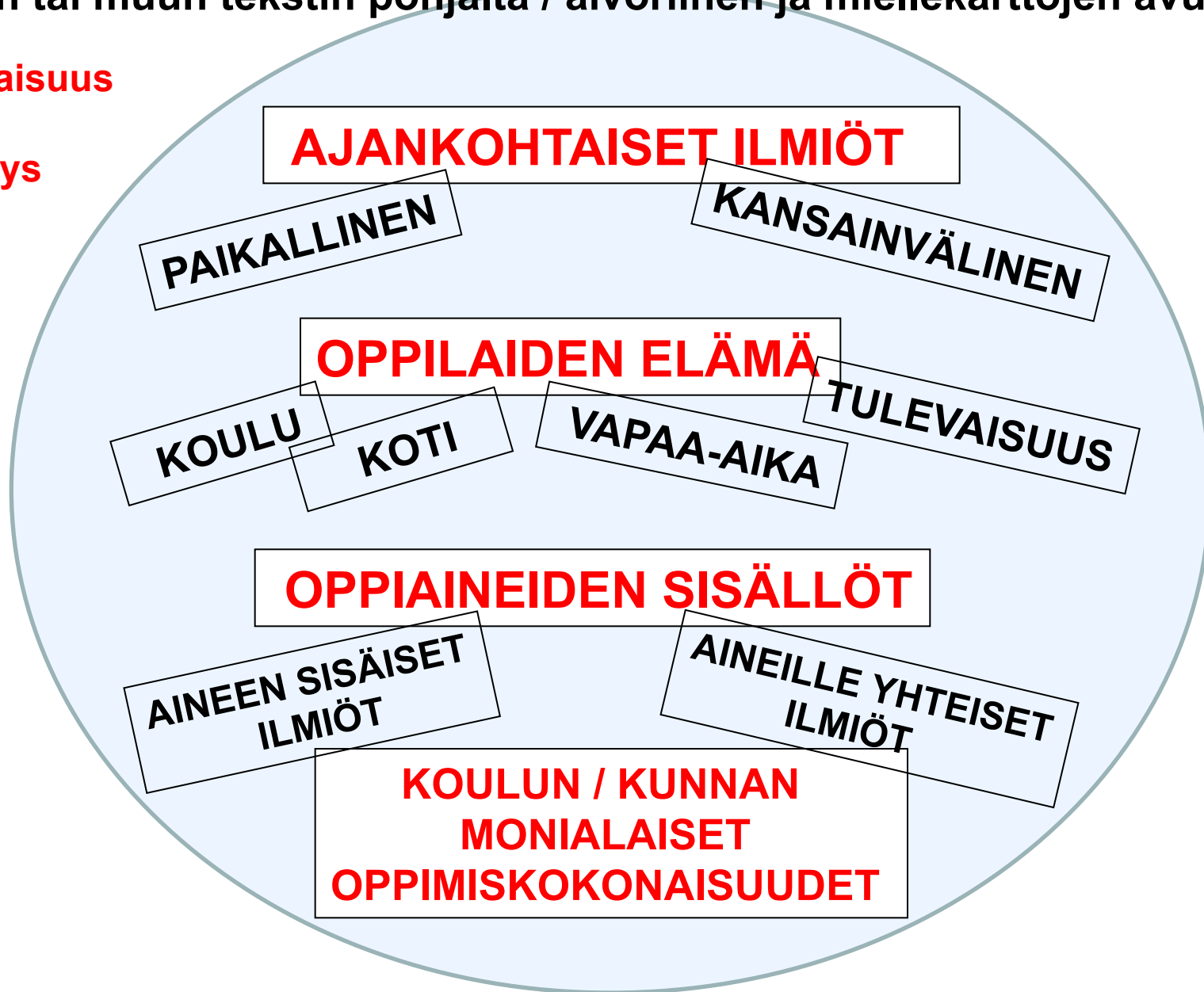
(kuvan tai muun tekstin pohjalta / aivoriihen ja miellekarttojen avulla...)

Kokonaisuus

Haaste

Kysymys

Käsite

Teht. 2. TEMAATTINEN TAIDEOPPIMISKOKONAISUUS

Millaisia teemoja, ilmiöitä ja kysymyksiä kuviin sisältyy?

Muodostakaa pienryhmä kahdesta tai kolmesta 1. tehtävän parista. Assosioikaa kuvamateriaaliin liittyviä teemoja ja kysymyksenasetteluja.

Valitkaa yksi tai useampia kuvia ja tehkää sen / niiden pohjalta miellekartta – mitä ilmiöitä ja kysymyksiä kuvaan / kuviin liittyy?

Miten kuvaan / kuviin liittyvää teemaa voidaan lähestyä taideopetuksessa? Miten kulttuurinen moninaisuus huomioidaan opetuksessa?

***Valmistautukaa esittelemään tuotoksenne.**

1. Benettonin kesäkokoelma 2011?

2. Eero Järnefelt 1893. Raatajat rahanalaiset.

3. Nykytaiteen museo Kiasma, Eduskuntatalo, Kansallismuseo, Postitalo/ Keskuskirjasto (Kirkko, Olympiastadion, Lasipalatsi, Sanomatalo, Sokos, VR:n makasiinit, Musiikkitalo, Rautatieasema)

4. Marian Heyerdahl 2006/2009. The terracotta woman.